This document is an historical remnant. It belongs to the collection Skeptron Web Archive (included in Donald Broady's archive) that mirrors parts of the public Skeptron web site as it appeared on 31 December 2019, containing material from the research group Sociology of Education and Culture (SEC) and the research programme Digital Literature (DL). The contents and file names are unchanged while character and layout encoding of older pages has been updated for technical reasons. Most links are dead. A number of documents of negligible historical interest as well as the collaborators' personal pages are omitted.

The site's internet address was since Summer 1993 www.nada.kth.se/~broady/
and since 2006 www.skeptron.uu.se/broady/sec/.

UPPSALA UNIVERSITET

Dnr UTBVET 2009/110

UTKAST Resursinventering vid Uppsala universitet inför en ny lärarutbildning

Delrapport från uppföljningsgruppen

UPPSALA
UNIVERSITET

Innehåll

Förord 7

Konklusion 9

Inledning 13

Utgångspunkter 15

Underlag 15

Urval av institutioner 15

Nuvarande resurser vid Uppsala universitet 19

Ett ledande universitet i Sverige 19

Några nyckeltal för lärosätet 19

Generella resurser vid lärosätets institutioner 22

Personella resurser 22

Finansiella resurser 23

Sammanfattning 25

Utbildningsvetenskaplig forskning 27

Övergripande satsningar 28

Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning 28

Forum för ämnesdidaktiska studier 29

Institutionernas forskning – en generell bild 29

Övergripande traditioner i den utbildningsvetenskapliga forskningen 31

I. Organisation, politologi och juridik 37

II. Nationalekonomi och kulturgeografi 39

III. Utbildningssociologi, sociologi och etnologi 41

IV. Utbildningshistoria, historia, idéhistoria och pedagogik 43

V. Psykologi och medicin 46

VI. Pedagogik 48

VII. Humaniora 50

VIII. Språk 52

IX. Naturvetenskap och teknik 54

X. Didaktik 56

Ämnesdidaktisk kompetens 59

Verksamhetsförlagd utbildning 61

Avslutande reflektioner 63

Referenser 65

Appendix 1. Tabeller 67

Appendix 2. Förslag från Utredningen om en ny lärarutbildning till examensrättsprövningskriterier 73

Förord

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden beslutade den 12 juni 2008 att tillsätta en grupp, benämnd uppföljningsgruppen, för att följa upp Högskoleverkets kvalitetsgranskning (Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen, Rapport 2008:8 R) och för att förbereda för den nya lärarutbildning som presenterades i En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:119).

Till ordförande i uppföljningsgruppen utsågs Mikael Börjesson, Institutionen för utbildning, kultur och medier. Som ledamöter i gruppen utsågs Ronny Alexandersson, utbildningsledare, Institutionen för biologisk grundutbildning, Lars Burman, professor, Litteraturvetenskapliga institutionen, Donald Broady, professor, ordförande Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning, Institutionen för utbildning, kultur och medier, Sten Dahlstedt, professor, Institutionen för musikvetenskap, Ann-Carita Evaldsson, professor, Pedagogiska institutionen, Angela Falk, universitetslektor, Engelska institutionen, David Granqvist, student, Ann Grubbström, forskare, Kulturgeografiska institutionen, Michael Håkansson, doktorand, Institutionen för didaktik, Lena Molin, universitetslektor, Institutionen för didaktik, Karin Stacksteg, VFU-samordnare, Uppsala kommun, Ronney Svantesson, VFU-samordnare, Östhammar kommun, Michael Thuné, professor, Institutionen för informationsteknologi, Katarina Westerlund, universitetslektor, Teologiska institutionen, Ann Öhrberg, universitetslektor, Litteraturvetenskapliga institutionen, samt Thord Österberg, utbildningsledare, Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Byrådirektör Anna Danielsson var sekreterare under hösten 2008. Från och med mars 2009 är forskningssekreterare Marie Ols sekreterare.

Uppföljningsgruppens uppdrag formulerades i fem prioriterade områden

1) utveckla innehåll och progression inom det allmänna utbildningsområdet (AUO) och beakta framför allt kursstruktur, forskningsbasering, examinationsformer, kravnivåer och litteratur,
2) utveckla innehåll och progression inom de inriktningar som finns vid Institutionen för didaktik och Institutionen för utbildning, kultur och medier och beakta framför allt kursstruktur, forskningsbasering, examinationsformer, kravnivåer och litteratur,
3) se över organisation och upplägg av VFU inom AUO och inriktningar,
4) utreda omfattning, organisation och innehåll av ämnesdidaktiken inom inriktningarna,
5) förstärka och utöka internationalisering av lärarutbildningen.

Vid Fakultetsnämndens möte den 11 juni 2009 fick uppföljningsgruppen i uppdrag att tillsammans med utbildningsvetenskapliga fakultetskansliet ta fram en enkät med syfte att inventera de kompetenser som finns vid institutionerna. För sammanställningen av inventeringen svarar uppföljningsgruppen. Det är denna sammanställning som redovisas i föreliggande delrapport från uppföljningsgruppen.

Mikael Börjesson

Konklusion

Föreliggande rapport är en inventering av de resurser som i dagsläget finns vid Uppsala universitet och som kan vara behjälpliga och viktiga för uppbyggandet av en ny lärarutbildning. Vi har lagt en tonvikt vid de forskningsmässiga resurserna. Detta av två anledningar. Dels är den klena forskningsförankringen av lärarutbildningen ett ständigt återkommande tema i den allvarliga kritik som riktats mot lärarutbildningen under de senaste decennierna. Dels har Uppsala universitet en mycket omfattande utbildningsvetenskaplig forskning. Förutsättningarna är vid Uppsala universitet egentligen således synnerligen goda. Problemet är emellertid att lärarutbildningen vid lärosätet bedrivits på långt avstånd från de många av de sammanhang där den utbildningsvetenskapliga forskningen bedrivs. Det finns nu ett unikt tillfälle att komma tillrätta med denna problemtik.

För att sammanfatta huvudresultaten: Som lärosäte besitter Uppsala universitet stora resurser som skulle kunna nyttjas för att bygga upp en ny hållbar och högkvalitativ lärarutbildning vid Uppsala universitet. Det är ett av landets största lärosäten. Sett till antal studenter var Uppsala universitet det fjärde största lärosätet 2008 och det tredje största när det gäller forskarstudenter. Räknat i finansiella resurser är Uppsala universitet det fjärde största lärosätet med avseende på statsanslag för grundutbildning, det näst största beträffande statsanslag för forsknings/forskarutbildning, samt det tredje största när det gäller externa bidrag till forsknings/forskarutbildning. I konkurrensen om medel från Vetenskapsrådet är Uppsala universitet det näst mest lyckosamma lärosätet. Uppsala universitet är mycket framstående vad gäller internationalisering. I en kartläggning av alla lärosätens internationaliseringsarbete 2004 utsåg Högskoleverket Uppsala universitet till det bästa lärosätet. Uppsala är landets näst mest internationella lärosäte mätt i antal studenter som reser in och ut. På internationella rankningar brukar Uppsala kvala in bland de 100 främsta universiteten i världen.

Vidare: Den utbildningsvetenskapliga forskningen står vid Uppsala universitet mycket stark. Över 300 forskare som bedrivit utbildningsvetenskaplig forskning under åren 2004–2009 har identifierats. Den forskning som finansieras av fakultetsmedel är omfångsrik. Under den undersökta perioden har 95 avhandlingar lagts fram vid universitet. Vad gäller den externfinansierade forskningen är denna betydande. Under samma period har Uppsala universitet erhållit 47 projekt förlagda till lärosätet och finansierade av VR, RJ eller FAS. Totalt har universitetet kammat hem närmare 180 miljoner kronor till forskning med utbildningsvetenskaplig relevans, varav UVK bidragit med 100 mkr. Forskningen är också spridd över hela universitetet. Merparten av forskningen utförs av institutioner utanför de tre institutioner som ingår i beteckningen Pedagogikum.

Vid en genomgång av den senaste inventeringen av den utbildningsvetenskapliga forskningen vid Uppsala universitet har tio starka forskningsområden identifierats. De tio områdena är indelade på så sätt att är både innehållsligt sammanhållna och diskriminerande, dvs. separerar sådant som har få beröringspunkter. Dessutom är områdena av en sådan omfattning att de representerar starka miljöer, det minimala antalet forskare är minst 15 individer och i flera fall runt 40-talet, och alla områden hävdar sig väl på nationell och internationell nivå. Det finns även en institutionella och fakultetsmässig bredd. Inom de flesta områden förekommer representanter för flera institutioner som ofta representerar olika fakulteter.

Dessa tio forskningsområdena är:

1) **Politologi, etc.** – Styrning, organisation, juridik
Företagsekonomi, Statsvetenskap, Juridik, Pedagogik
2) **Nationalekonomi, kulturgeografi** – Effekter, resultat, systemanalyser
Nationalekonomi, Kulturgeografi
3) **Utbildningssociologi** – Rekrytering, strukturer, miljöer, karriärer
Utbildningssociologi, Sociologi, Etnologi
4) **Utbildningshistoria** – Skolformer, skolor, ämnen
Utbildningshistoria, Historia, Idéhistoria, Pedagogik, Matematik
5) **Psykologi/Medicin** – Utvecklingspsykologi, utvecklingsrelaterade problem
Psykologi, Barns och kvinnors hälsa, Neurovetenskap
6) **Pedagogik** – Inlärning, läroplansteori, bedömning, gruppdynamik
Pedagogik, Genusvetenskap
7) **Humaniora** – Litteratur, utbildningssociologi, ämnesdidaktik
Litteraturvetenskap, Teologi, Utbildningssociologi, ABM
8) **Språk** – Läs- och skrivinlärning, prov, literacy
Nordiska språk, Didaktik, Lingvistik, Moderna språk
9) **Naturvetenskap/Teknik** – Ämnesdidaktik
Fysik, IT, Matematik
10) **Didaktik –** Ämnesdidaktik, literacy, socialisation, mångfald, läroplansteori
Didaktik, Naturvetenskap, Språk, Pedagogik

Sedd i relation till lärarutbildningen är all denna forskning naturligtvis oumbärlig och bör självfallet tas tillvara i utbildningen. Detta görs i dag i alldeles för lite omfattning.

Såväl den nuvarande som den kommande lärarutbildningen kan grovt delas in i tre större block:

1) Allmänna utbildningsvetenskap/Utbildningsvetenskaplig kärna
2) Verksamhetsförlagd utbildning
3) Ämnesstudier/inriktningar

De tio starka forskningsområdena inom utbildningsvetenskap som identifierats faller ut på olika sätt inom de tre delarna. De första sex områdena (Politologi, Nationalekonomi, Utbildningshistoria, Utbildningssociologi, Psykologi och Pedagogik) är mest relevanta inom 1) Allmänna utbildningsvetenskap/Utbildningsvetenskaplig kärna och till viss del även inom 2) Verksamhetsförlagd utbildning. De tre följande (Humaniora, Språk, Naturvetenskap/Teknik) faller mest naturligt inom 3) Ämnesstudier/inriktningar och även till viss del inom 2) Verksamhetsförlagd utbildning.

Ställer vi detta mot hur forskningsresurserna i dag används i lärarutbildningen framträder en bild där det finns en stor diskrepans mellan forskningen och undervisningen. En stor del av den utbildningsvetenskapliga forskningen har en inriktning som faller inom ramen kursinnehållet i det allmänna utbildningsområdet/den utbildningsvetenskapliga kärnan, men här bedrivs undervisningen nästan uteslutande av två institutioner, Institutionen för didaktik och Institutionen för utbildning, kultur och medier. Det stora flertalet institutioner och majoriteten av de utbildningsvetenskapliga forskarna är i dagsläget inte inblandade i den undervisning som bedrivs inom det allmänna utbildningsområdet. Ett sätt att få en bättre forskningsanknytning av den del av lärarutbildningen som fått emotta den hårdaste kritiken, framför allt för den bristande forskningsförankringen, vore

självfallet att dra nytta av de resurser som redan finns vid universitetet. Vad det gäller övriga delar av lärarutbildningen, inriktningarna och den verksamhetsförlagda utbildningen, ser situationen bättre ut. I och med att ämnesinstitutionerna har ansvar för ämnesdidaktiken och den verksamhetsförlagda utbildningen har på ett bättre sätt den ämnesdiktiska forskningen som bedrivs vid institutioner under andra fakulteter än den utbildningsvetenskapliga fakulteten tagits tillvara. Den ämnesdidaktiska kompetensen och kompetenser inom den verksamhetsförlagda utbildningen tycks i stort följa den vikt lärarutbildning spelar vid de olika institutionerna.

Ytterligare ett påpekande förtjänar att göras. Kartläggningen på en mer precis nivå av vilka forskningsresurser som förekommer vid Uppsala universitet har endast gällt den utbildningsvetenskapliga forskningen. Men det finns även mycken annan forskning vid Uppsala universitet som faller utanför ramen för utbildningsvetenskaplig forskning som är av stor relevans för lärarutbildningen. Här kan vi exempelvis nämna sådant som retorik, data-människa-interaktion, vetenskapsfilosofi, statistik, källkritik, barn- och ungdomsvetenskap, utvecklingspsykologi, organisationsteori, ledarskap, mm. Detta och mycket därtill har alltså inte inkluderats i denna inventering, men det torde vara en angelägen uppgift att undersöka ytterligare resurser vid Uppsala universitet som skulle kunna bidra till att skapa en hållbar och högkvalitativ lärarutbildning vid lärosätet.

Inledning

Föreliggande rapport är en inventering av de resurser som i dagsläget finns vid Uppsala universitet och som kan vara behjälpliga och viktiga för uppbyggandet av en ny lärarutbildning. Vi har lagt en tonvikt vid de forskningsmässiga resurserna. Detta av två anledningar. Dels är den klena forskningsförankringen av lärarutbildningen ett ständigt återkommande tema i den allvarliga kritik som riktats mot lärarutbildningen under de senaste decennierna. Dels har Uppsala universitet faktiskt en mycket omfattande utbildningsvetenskaplig forskning. Dock används denna inte till sin fulla potential i lärarutbildningen.

Underlaget för föreliggande inventering vilar i huvudsak på fem typer av material. Vad gäller institutionernas totala verksamhet har universitetets interna informationsdatabas, GLIS, används. För att fånga den utbildningsvetenskapligt relevanta forskningen vid universitetet har i huvudsak den kartläggning som kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning gjort använts[1]. Analysen av forskningen vilar även på den övergripande utvärdering av all forskning vid Uppsala universitet som genomfördes 2007, Kvalitet och förnyelse KoF 07[2]. För att få en bild av framför allt kompetenser inom verksamhetsförlagd utbildning och ämnesdidaktik har den enkät som utbildningsvetenskapliga fakultetsnämndens kansli skickat ut till berörda institutioner används för att komplettera ovan specificerade material.

I de följande förekommer institutioner som uppfyller minst ett av följande två kriterier: 1) att i dagsläget medverka i lärarutbildningen i en omfattning om minst 5 helårsstudenter, 2) att bedriva utbildningsvetenskaplig forskning på en förhållandevis etablerad nivå. Fördelningen av de två måtten skiljer sig åt.

Framställningen har tre kapitel. I det första presenteras utgångspunkterna för inventeringen och det beskrivs vilka material som använts och vilka avgränsningar som gjorts. Det andra kapitlet, Nuvarande resurser vid Uppsala universitet, redogör först för lärosätets och de enskilda institutionernas generella resurser i termer av personal och medel för utbildning och forskning. Därefter följer ett mer omfattande avsnitt om den utbildningsvetenskapliga forskningen, där denna delas in i tio stora områden som presenteras utförligt. Detta för att visa på den bredd av utbildningsvetenskaplig forskning som finns vid lärosätet. Avslutningsvis berörs översiktligt de i lärarutbildningen ingående institutionernas ämnesdidaktiska kompetens och förutsättningar för att ordna verksamhetsförlagd utbildning. I det sista kapitlet görs några sammanfattande reflektioner av de funna resultaten.

[1] Ida Lidegran och Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2009*, Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet, Uppsala universitet, Uppsala 2009.

[2] Uppsala University, *Quality and Renewal 2007. An overall evaluation of research at Uppsala University 2006/2007*, [Kvalitet och förnyelse KoF 07], Uppsala University, Uppsala 2007.

Utgångspunkter

Underlag

Underlaget för föreliggande inventering vilar i huvudsak på fem typer av material. Vad gäller institutionernas totala verksamhet har universitetets interna informationsdatabas, GLIS, används. Från GLIS kan information om institutionernas bemanning i olika tjänstekategorier och institutionernas finanser tas fram. För att fånga den utbildningsvetenskapligt relevanta forskningen vid universitetet har i huvudsak den kartläggning som kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning gjort använts[3]. Analysen av forskningen vilar även på den övergripande utvärdering av all forskning vid Uppsala universitet som genomfördes 2007, Kvalitet och förnyelse KoF 07[4]. För att få en bild av framför allt kompetenser inom verksamhetsförlagd utbildning och ämnesdidaktik har den enkät som utbildningsvetenskapliga fakultetsnämndens kansli skickat ut till berörda institutioner används för att komplettera ovan specificerade material.

Urval av institutioner

I de följande förekommer institutioner som uppfyller minst ett av följande två kriterier: 1) att i dagsläget medverka i lärarutbildningen i en omfattning om minst 5 helårsstudenter, 2) att bedriva utbildningsvetenskaplig forskning på en förhållandevis etablerad nivå. Fördelningen av de två måtten skiljer sig åt. Utbildningsplatserna är koncentrerade till de två institutionerna inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten, Institutionen för didaktik har över 800 helårsstudenter och Institutionen för utbildning, kultur och medier knappa 500 helårsstudenter (Figur 1). Totalt svarar dessa två institutioner för över 60 procent av helårsstudenterna. Förutom Engelska institutionen, med sina dryga 100 helårsstudenter, har ingen annan institution mer än 100 helårsstudenter. Summerar vi institutionerna på fakultetsnivå är den språkvetenskapliga fakulteten den största efter den utbildningsvetenskapliga med drygt 10 procent av samtliga helårsstudenter inom lärarutbildningen, följd av den historisk-filosofiska fakulteten och den samhällsvetenskapliga, båda med knappa 10 procent, och den teknisk-naturvetenskapliga med dryga 5 procent. Forskningsmässigt (här mätt utifrån förekomster av utbildningsvetenskaplig forskning) är fördelningen mellan institutionerna något jämnare (Figur 2). Institutionen för utbildning, kultur och medier, Pedagogiska institutionen, Nationalekonomiska institutionen och Institutionen för didaktik har alla över 30 förekomster. Ytterligare 9 institutioner har mellan 10 och 29 förekomster och 9 till mellan 5 och 9 förekomster.

Av Tabell 1 framgår att det är 20 institutioner som uppfyller det första kriteriet och 24 institutioner som uppfyller det andra. Det är självfallet en stor överlappning mellan de två kriterierna, men den är inte totalt. Tabellen visar att 15 institutioner har såväl utbildningsvetenskaplig forskning som helårsplatser i lärarutbildningen, 5 institutioner har endast utbildningsuppdrag och 9 institutioner endast har utbildningsvetenskaplig forskning.

[3] Ida Lidegran och Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2009*, Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet, Uppsala universitet, Uppsala 2009.

[4] Uppsala University, *Quality and Renewal 2007. An overall evaluation of research at Uppsala University 2006/2007*, [Kvalitet och förnyelse KoF 07], Uppsala University, Uppsala 2007.

Figur 1. Institutioner med minst 5 helårsstudenter inom lärarutbildningen 2010.

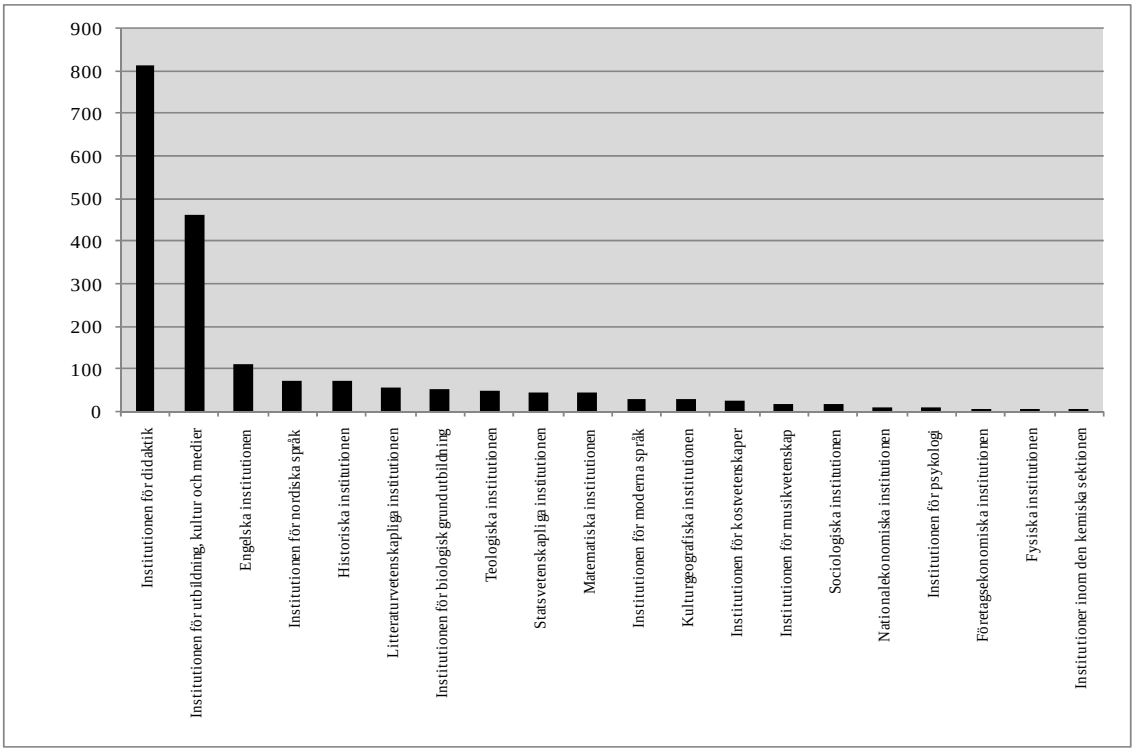

Figur 2. Institutioner med minst 5 förekomster av utbildningsvetenskaplig forskning.

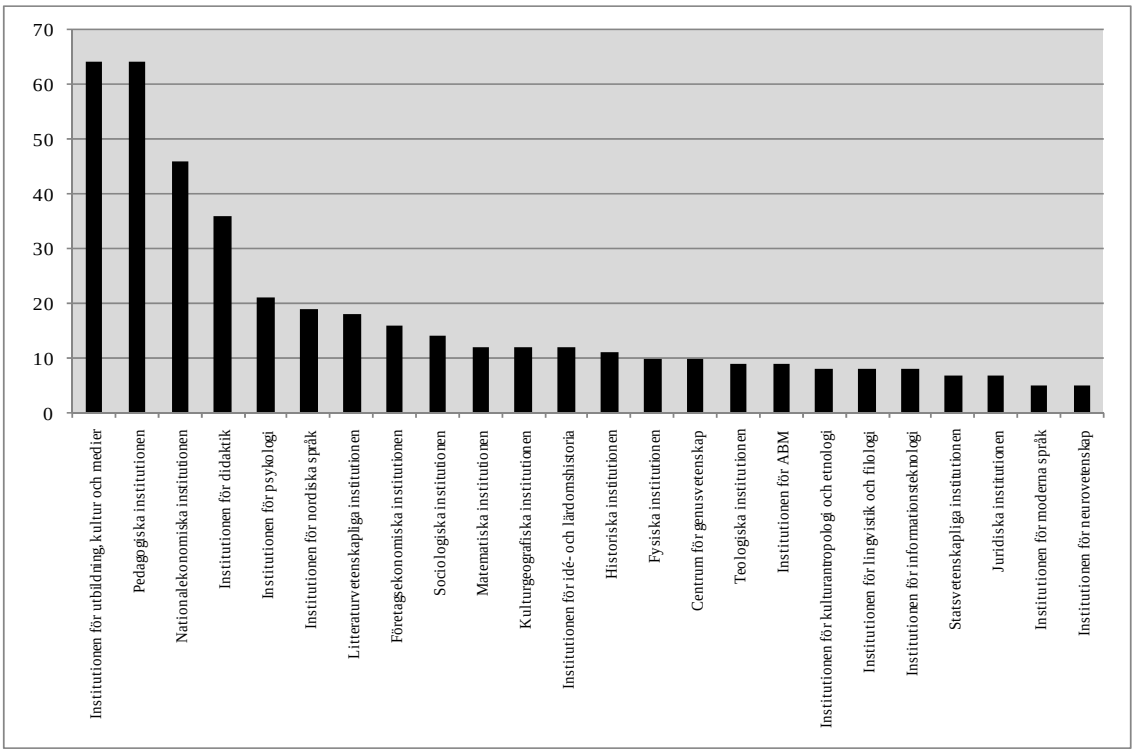

Tabell 1. Institutioner som uppfyller minst ett av kriterierna.

Fakultet	Institution	Antal helårs-platser	Antal förekomster av utbildnings-vetenskaplig forskning
Teologiska	Teologiska institutionen	50	9
Juridiska	Juridiska institutionen		7
Historiefilosofiska	Institutionen för ABM		9
	Historiska institutionen	73	11
	Institutionen för idé- och lärdomshistoria		12
	Institutionen för kulturantropologi och etnologi		8
	Institutionen för musikvetenskap	18	
	Litteraturvetenskapliga institutionen	55	18
	Centrum för genusvetenskap		10
Språkvetenskapliga	Institutionen för lingvistik och filologi		8
	Engelska institutionen	110	
	Institutionen för moderna språk	30	5
	Institutionen för nordiska språk	74	19
Samhällsvetenskapliga	Företagsekonomiska institutionen	5	16
	Institutionen för kostvetenskaper	24	
	Institutionen för psykologi	11	21
	Kulturgeografiska institutionen	30	12
	Nationalekonomiska institutionen	12	46
	Pedagogiska institutionen		64
	Sociologiska institutionen	18	14
	Statsvetenskapliga institutionen	46	7
Utbildningsvetenskapliga	Institutionen för didaktik	813	36
	Institutionen för utbildning, kultur och medier	464	64
Medicinsk	Institutionen för neurovetenskap		5
Teknisk/naturvetenskaplig	Institutionen för biologisk grundutbildning	53	
	Fysiska institutionen	5	10
	Institutionen för informationsteknologi		8
	Institutioner inom den kemiska sektionen	5	
	Matematiska institutionen	46	12

Nuvarande resurser vid Uppsala universitet

I detta avsnitt redogörs för de nuvarande resurser som finns vid Uppsala universitet och som har relevans för den nya lärarutbildningen. : de resurser som finns vid lärosätet som helhet. .

Ett ledande universitet i Sverige

Uppsala universitet är ett av landets största lärosäten. Sett till antal studenter var Uppsala universitet det fjärde största lärosätet 2008[5] och det tredje största när det gäller forskarstudenter [6]. Räknat i finansiella resurser är Uppsala det fjärde största lärosätet med avseende på statsanslag för grundutbildning, det näst största beträffande statsanslag för forsknings/forskarutbildning, samt det tredje största när det gäller externa bidrag till forsknings/forskarutbildning.[7] I konkurrensen om medel från Vetenskapsrådet är Uppsala det näst mest lyckosamma lärosätet.[8] Uppsala mycket framstående vad gäller internationalisering. I en kartläggning av alla lärosätens internationaliseringsarbete 2004 utsåg Högskoleverket Uppsala universitet till det bästa lärosätet.[9] Uppsala är landets näst mest internationella lärosäte mätt i antal studenter som reser in och ut.[10] På internationella rankningar brukar Uppsala kvala in bland de 100 främsta universiteten i världen.

Till dess kvantitativa mått kan läggas att Uppsala universitet är Nordens äldsta universitet. Det faktiska värdet av att ha en så lång tradition bör nog inte överdrivas. Av de två verksamheten vi framför allt förknippar dagens universitet med, utbildning och forskning, är den senare ett i detta tidsperspektiv senkommet tillägg, och universitetets verksamhet låg nere under åtskilliga decennier under 1500-talet. Däremot ska inte det symboliska värdet av en lång tradition underskattas, framför allt har det en stor betydelse på den internationella utbildningsarenan. Dessutom har den långa traditionen satt sin prägel på Uppsala som studentstad. Tillsammans med Lund är ensamma om ett mycket rikt nationsliv och studentlivet är för många studenter en bidragande faktor i valet av studieort.

Några nyckeltal för lärosätet

Uppsala universitet hade 2008 20 500 helårsstudenter. Merparten av dessa, drygt 11 000, fanns inom Humanistiskt/samhällsvetenskapligt vetenskapsområde, följt av ca 4 000 helårsstudenter inom Tekniskt/naturvetenskapligt vetenskapsområde och inom Medicinskt/farmaceutiskt vetenskapsområde. Inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten fanns under 2 000 helårsstudenter.[11] Ungefär drygt hälften av dessa läser vid institutioner utanför den

[5] Högskoleverket, *Universitet & högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2009. Tabellbilaga (Rapport 2009:12 R)*, Högskoleverket, Stockholm 2009, Tabell 2, pp. 9–18.

[6] Ibid., Tabell 12, pp. 67–70.

[7] Ibid., Tabell 21, pp. 87–89.

[8] Vetenskapsrådet, *Årsredovisning 2008*, Vetenskapsrådet, Stockholm 2009, p. 18.

[9] Högskoleverket, *En gränslös högskola? Om internationalisering av grund- och forskarutbildning*, Högskoleverkets rapportserie 2005:1 R, Högskoleverket, Stockholm 2005, p. 137.

[10] Högskoleverket, *Universitet & högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2009. Tabellbilaga (Rapport 2009:12 R)*, Högskoleverket, Stockholm 2009, Tabell 10, pp. 63–65.

[11] Uppsala universitet, *Årsredovisning 2008*, Uppsala universitet, Uppsala 2009, p. 7.

utbildningsvetenskapliga fakulteten. Den allmänna trenden under åren 2005 till 2008 är att antalet studenter minskar.

Figur 3. Antal helårsstudenter vid Uppsala universitet per vetenskapsområde och inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten, 2005–2008.

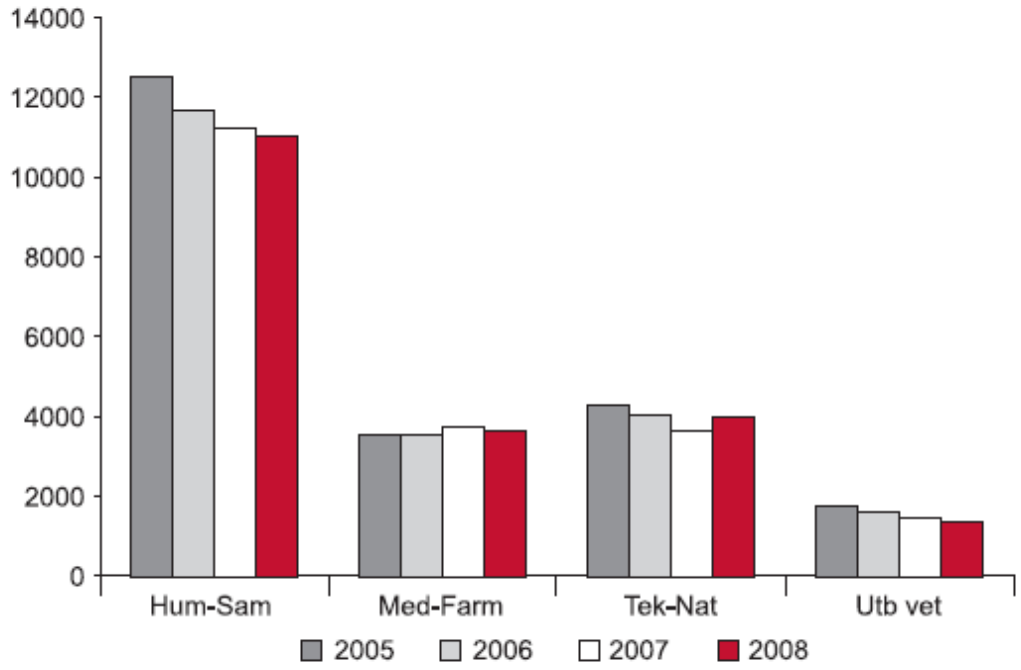

Källa: Uppsala universitet, *Årsredovisning 2008*, Uppsala universitet, Uppsala 2009, p. 7.

Totalt hade Uppsala universitet 2008 närmare 5 000 årsarbetskrafter, varav 1 600 lärare av vilka knappa 1 000 var disputerade. Lärosätet hade 600 professorer (årsverken) och drygt 1 000 doktorander med anställning eller utbildningsbidrag.[12] Det går inte utifrån årsredovisningen att läsa ut hur de personella resurserna fördelar sig på vetenskapsområdena. Däremot redovisas en personalkategori, doktorander, efter vetenskapsområde. Av diagrammet nedan framgår att de tre vetenskapsområdena är jämbördiga med avseende på antal doktorander. År 2008 var mellan 700 och 800 doktorander aktiva inom respektive vetenskapsområde.

De olika vetenskapsområdena har olika balans mellan grundutbildning och forskarutbildning. Humanistiskt-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde har det i särklass största antalet grundutbildningsstudenter, men ungefär lika många forskarstuderande som de övriga två vetenskapsområdena. Förhållandet grundutbildningsstudenter/forskarutbildningsstudenter är ungefär 15:1 inom Humanistiskt-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde, medan det ligger på 5:1 inom de två övriga. Den utbildningsvetenskapliga fakulteten har hittills haft en mycket blygsam forskarutbildning eftersom inga statsanslag direkt har styrts till utbildningsvetenskaplig forskning och forskarutbildning, utan medel har frigjorts från de andra vetenskapsområdenas medel genom omfördelningar inom lärosätet. En konsekvens av dessa förutsättningar är att förhållandet mellan

[12] Uppsala universitet, *Årsredovisning 2008*, Uppsala universitet, Uppsala 2009, p. 55.

grundutbildningsstudenter och forskarstudenter är mycket skevt inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten, ungefär 200:1.[13]

Figur 4. Antal registrerade i forskarutbildning med minst 10 % aktivitet vid Uppsala universitet per vetenskapsområde, 2004–2008.

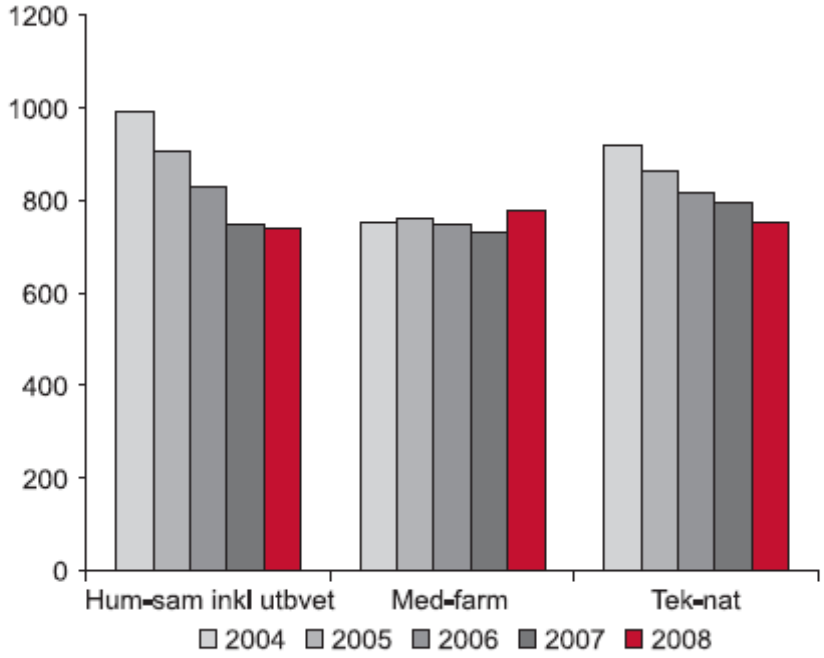

Källa: Uppsala universitet, *Årsredovisning 2008*, Uppsala universitet, Uppsala 2009, p. 19.

Lärosätets totala intäkter uppgår till närmare 4,5 miljarder. Av dessa svarar forskningen och forskarutbildningen för två tredjedelar, eller dryga 3 miljarder, och grundutbildningen för en tredjedel, eller nästan 1,5 miljarder. Av forskningsintäkterna kommer hälften från statsanslag och hälften från externa finansiärer.

Av de tre vetenskapsområdena har Tekniskt-naturvetenskapligt vetenskapsområde de mest omfattande intäkterna, dryga 1,5 miljarder, varav grundutbildningen svarar för under 400 miljoner, tätt följda av Medicinskt-farmaceutiskt vetenskapsområdet med strax under 1,5 miljarder, varav grundutbildningen svarar för under 400 miljoner. Humanistiskt-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde har närmare 1,2 miljarder i intäkter, varav grundutbildningen står för under 500 miljoner. Vad gäller forskningen är statsanslagen den största intäktsposten för samtliga tre vetenskapsområden, men allra tydligast så för Humanistiskt-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde, där dessa bidrar med 70 procent av de totala intäkterna. Den utbildningsvetenskapliga fakulteten har intäkter motsvarande 140 miljoner. Av dessa står grundutbildningen för den absoluta merparten, ca 120 miljoner, och forskningen för 20 miljoner, varav 12 miljoner utgörs av statsanslag.

[13] Man bör notera att det gäller forskarutbildningsstudier inom den utbildningsvetenskapliga fakultetens ram. Lärarstudenter har via sina ämnesstudier möjlighet att söka forskarutbildningar i ämnen inom de tre vetenskapsområdena. I vilken utsträckning detta förekommer finns dock inga uppgifter om, men sannolikt är antalen betydligt större än de som ryms inom den utbildningsvetenskapliga fakultetens forskarutbildning.

Generella resurser vid lärosätets institutioner

Med utgångspunkt i Uppsala universitets interna informationsdatabas, GLIS, har ett antal nyckeltal tagits fram för att ge en approximativ uppfattning om de totala utbildnings- och forskningsresurser vid de institutioner som ingår i lärarutbildningen i dagläget eller som potentiellt skulle kunna ingå i kraft av en livaktig utbildningsvetenskaplig forskning (se avsnittet Urval av institutioner ovan). Vi skiljer här mellan personella resurser och finansiella resurser. Dessutom kan personalen delas upp i ett antal kategorier efter befattning och medelstilldelningen kan separeras efter forskning och utbildning, fakultetsmedel och externa medel. Detta sammantaget innebär att vi kan skapa oss en bild av den totala volymen vid institutionerna, balansen mellan utbildning och forskning, och mellan egna och externa medel.

Personella resurser

Vid de 29 aktuella institutionerna fanns 1 900 anställda 2009. Av dessa var 1 500 lärare inklusive resterande personal hade tekniska administrativa tjänster. Den forskande personalen (professorer, forskare, forskarassistenter, post-doc. och doktorander) utgjorde en majoritet, drygt 1 000 personer, medan de mer renodlade lärartjänsterna (lektorer och adjunkter), svarade för 500 individer. Inom den första kategorin återfanns 126 professorer.[14]

Antalet anställda varierar mellan institutionerna (se Figur 10). Två institutioner, Institutionen för informationsteknologi och Institutionen för neurovetenskap, har över 100 anställda lärare och forskare. Ytterligare fyra institutioner har över 75 anställda lärare och forskare: Institutionen för fysik och materialvetenskap, Företagsekonomiska institutionen, Juridiska institutionen och Teologiska institutionen. Av dessa sex institutioner är det endast Teologiska institutioner som har ett mer betydande antal studieplatser inom lärarutbildningen[15] och ingen har en omfattande utbildningsvetenskaplig forskning[16]. Fem institutioner har mellan 50 och 74 anställda inom dessa kategorier. Bland dessa institutioner har Institutionen för didaktik, Matematiska institutionen och Statsvetenskapliga institutionen stora uppdrag inom lärarutbildningen, och Institutionen för didaktik även en stor utbildningsvetenskaplig forskning. Elva institutioner har mellan 25 och 49 anställda. Här finns flera institutioner med många lärarstudenter, Institutionen för utbildning, kultur och medier, Historiska institutionen, Litteraturvetenskapliga institutionen, Institutionen för nordiska språk, Engelska institutionen, Institutionen för moderna språk och Kulturgeografiska institutionen. Bland dessa har Institutionen för utbildning, kultur och medier, Litteraturvetenskapliga institutionen och Institutionen för nordiska språk omfattande utbildningsvetenskaplig forskning. Till denna kategori kan även Pedagogiska institutionen och Institutionen för psykologi läggas. Slutligen har sex institutioner under 25 anställda. Med undantag av Institutionen för biologisk grundutbildning, som har ett omfattande antal helårsstudenter i lärarprogrammet, har ingen av institutionerna och enheterna en framskjuten position vad gäller lärarutbildningen eller utbildningsvetenskaplig forskning. Sammanfattningsvis är de institutioner som har tunga uppdrag i lärarutbildningen i kategorierna vanligast i kategorin institutioner med 25–49 anställda eller 50–74 anställda. Det är även vid institutioner i dessa storlekskategorier vanligt att utbildningsvetenskaplig forskning bedrivs frekvent.

[14] Att inte fler av universitetets 600 professorer finns representerade beror på att en stor del av professorerna finns vid institutioner inom medicinsk-farmaceutiskt vetenskapsområde och tekniskt-naturvetenskapligt vetenskapsområde

[15] Här definierat som minst 30 helårsstudenter.

[16] Minst 15 förekomster av utbildningsvetenskaplig forskning.

Förhållandet mellan personal som i huvudsak ägnar sig åt forskning respektive undervisning har vid de flesta institutioner en övervikt för den forskande personalen (Figur 11). Forskningspersonalens tyngd är särskilt markant vid många samhällsvetenskapliga institutioner (nationalekonomi, kulturgeografi och sociologi), där den forskande personalen är mer än mångdubbelt så många som den undervisande, men som framgår nedan av olika karaktär. Bland de institutioner som har en större personalstyrka i undervisningstäta anställningsformer utmärker sig de två inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten med en stor andel i dessa anställningar. Institutionen för didaktik har nästan fyra gånger så många anställda i undervisande positioner som forskande och på Institutionen för utbildning, kultur och medier är den undervisande personalen dubbelt så stor som den forskande. Även Institutionen för kostvetenskap har en tydlig övervikt av undervisande personal. Bland de större institutionerna som har en större andel undervisande personal än forskande återfinns Företagsekonomiska institutionen och Juridiska institutionen.

De institutioner som har en stor andel undervisande personal är också de institutioner som har en stor andel adjunkter anställda (Figur 12). Såväl Institutionen för didaktik som Institutionen för utbildning, kultur och medier har fler adjunkter än lektorer anställda. I det första fallet är antalet adjunkter drygt två gånger större än antalet lektorer (40 mot 12), i det senare drygt en halv gånger så många (13 mot 8). Bland de övriga institutionerna har tre institutioner fler adjunkter än lektorer, Institutionen för neurovetenskap med ungefär dubbelt så många adjunkter, Institutionen för nordiska språk med en knapp fjärdedel fler och Institutionen för biologisk grundutbildning som har fyra adjunkter och en lektor. Åtskilliga institutioner saknar helt adjunkter (bland de större Engelska institutionen, Historiska institutionen och Litteraturvetenskapliga institutionen) och ganska många har endast någon enstaka adjunkt (exempelvis bland de större Teologiska institutionen, Statsvetenskapliga institutionen, Sociologiska institutionen och Institutionen för lingvistik och filologi).

Ovan påpekades att institutionerna har olika profiler på sin forskande personal (Figur 13). För nästan samtliga institutioner utgör doktoranderna den största kategorin och professorerna den minsta. Den stora skillnaden finner vi i antalet forskare sett i relation till de två andra kategorierna. Om vi bortser från Centrum för genusvetenskap, som i mångt och mycket är likna vid ett forskningsinstitut, utmärker sig Statsvetenskapliga institutionen, Historiska institutionen och Litteraturvetenskapliga institutionen med lika många eller nästan lika många forskare som doktorander. Institutionen för idé- och lärdomshistoria har till och med fler forskare än doktorander. Andra institutioner, som framför allt tre av de stora, Företagsekonomiska institutionen, Juridiska institutionen och Teologiska institutionen, har färre forskare än professorer.

Finansiella resurser

De finansiella resurserna följer generellt de personella (Figur 14). Stora institutioner har självfallet en större budget än små.[17] Figuren visar också att förhållandet mellan intäkter för grundutbildning och för forskning är kopplat till fördelningen av personal mellan tjänster som huvudsakligen består av undervisning och sådana som främst ägnar sig åt forskning. Intäkterna är för 21 av 29

[17] Det går dock att notera några smärre avvikelser från mönstret. En första gäller två naturvetenskapliga institutioner, Institutionen för biologisk grundutbildning och Institutionen för biokemi och för organisk kemi, vilka båda hamnar betydligt högre upp i tabellen sett till intäkterna än när antalet anställda tas som utgångspunkt. I det första fallet ger endast grundutbildning intäkter och sannolikt hämtas lärarkrafter från andra institutioner i stor utsträckning. Även Institutionen för psykologi hamnar högre upp i rangordningen efter intäkter. Bland dem som hamnar lägre efter intäkter än för personal utmärker sig Teologiska institutionen, Statsvetenskapliga institutionen, Sociologiska institutionen och litteraturvetenskapliga institutionen. Det är dock svårt att se någon förklaring till att just dessa institutioner hamnar lägre.

institutioner mer omfattande från forskningen än från grundutbildningen. För Institutionen för fysik och materialteknik, Institutionen för biokemi och organisk kemi, Institutionen för lingvistik och filologi, Nationalekonomiska institutionen, Historiska institutionen, Centrum för genusvetenskap, Institutionen för idé- och lärdomshistoria, Institutionen för kulturantropologi och etnologi, Kulturgeografiska institutionen och Litteraturvetenskapliga institutionen kommer mer än dubbelt så mycket av intäkterna från forskning. Förutom Institutionen för biologiskt grundutbildning, där det helt saknas forskning, har Institutionen för didaktik den högsta andelen medel från grundutbildning, dessa intäkter är fem gånger större än forskningsintäkterna, följd av Institutionen för utbildning, kultur och medier (två och en halv gånger större intäkter från grundutbildningen). Att just dessa två institutioner utmärker sig med intäkter främst från grundutbildningen förklaras till stor dela av att det inte finns några öronmärkta fakultetsmedel för forskning inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten. Bland övriga institutioner har Institutionen för ABM, Företagsekonomiska institutionen och Juridiska institutionen en tydligt större andel av medlen från grundutbildningen. De två senare institutionerna ansvarar för två av undervistets största utbildningar, juristutbildningen och ekonomutbildningar.

De flesta institutioner har mer fakultetsmedel för forskning än externa medel (Figur 15). För vissa institutioner uppgår fakultetsmedlen till minst de dubbla av de externa medlen. Det gäller för såväl stora institutioner (Juridiska institutionen, Företagsekonomiska institutionen, Matematiska institutionen och Teologiska institutionen) som medelstora (Sociologiska institutionen, Engelska institutionen och Litteraturvetenskapliga institutionen) och små (Institutionen för ABM, Institutionen för musikvetenskap och Institutionen för kostvetenskap). För fyra institutioner utgör de externa medlen den huvudsakliga inkomstkällan för forskning: Centrum för genusvetenskap, som mer är att betrakta som ett forskningsinstitut än en ordinär universitetsinstitution, Statsvetenskapliga institutionen, Institutionen för neurovetenskap och Institutionen för biokemi och organisk kemi.

Om vi bortser från de fakulteter som består av en enda institution, Juridiska fakulteten och Teologiska fakulteten, som båda har betydligt större intäkter från direkta statsanslag än från externa källor, och den medicinska fakulteten som i detta urval av institutioner endast representeras av en institution, Institutionen för neurovetenskap och som har mer externfinansiering i relation till fakultetsmedel, kan vissa skillnaderna mellan de övriga fakulteterna noteras. De externa medlen är mest betydande vid institutionerna inom den tekniska fakulteten och utgör 80 procent av de interna medlen, följd av den utbildningsvetenskapliga fakultetens två institutioner, 73 procent, institutioner inom den samhällsvetenskapliga fakulteten, 63 procent, institutioner inom den historisk-filosofiska fakulteten, 56 procent, och institutioner inom språkvetenskaplig fakultet, 51 procent. Den utbildningsvetenskapliga fakultetens höga andel externfinansierad forskning måste läsas i ljuset av att det inte finns några statsanslag som går direkt till fakulteten, utan dessa omfördelas internt inom universiteten och är långtifrån i paritet med fakultetsmedlen vid andra fakulteter. Inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten utgör de externa bidragen 56 procent av de interna medlen vid Institutionen för didaktik och 92 procent vid Institutionen för utbildning, kultur och medier. Endast fyra institutioner inom urvalet har en högre andel externfinansierad forskning än Institutionen för utbildning, kultur och medier, medan Institutionen för didaktik ligger under genomsnittet för samtliga institutioner som ligger på 64 procent.

Sammanfattning

Väger vi samman de personella resurserna och de finansiella går det att gruppera institutionerna i först fyra grupper efter storlek[18], mycket stora institutioner med över 75 anställda lärare och forskare, stora institutioner med fler än 50 anställda, medelstora med minst 30 anställda och små institutioner med upp till 29 anställda. Dessa kan sedan delas in i institutioner med där forskningen överväger och institutioner där grundutbildning är mer betydande än forskningen mätt i resurser. Inom dessa kategorier går det sedan att skilja ut institutionerna efter finansiering av forskningen, i vilken utsträckning denna är intern- eller externfinansierad (se Figur 5).

Ett första konstaterande är att det finns institutionerna är flest i kategorin medelstora institutioner och ungefär lika många i de övriga tre kategorierna. Fler institutioner har klassats som forskningsdominerade än undervisningsdominerade och inom de två kategorierna tenderar de forskningsdominerade att ha större andel externa medel än vad som förekommer bland de undervisningsdominerade.

Figuren visar att institutioner som både har omfattande utbildningsvetenskaplig forskning och platser i lärarprogrammet (fet stil i figuren) återfinns i de flesta positioner, med undantag av de små institutionerna. Håller vi oss till de institutioner som har mycket stora utbildningsuppdrag inom lärarutbildningen, Institutionen för didaktik och Institutionen för utbildning, kultur och medier är dessa placerade i den kategorin där grundutbildningen dominerar över forskningen. En skillnad mellan institutionerna är förutom att Institutionen för didaktik hamnar en storleksklass över Institutionen för utbildning, kultur och medier att Institutionen för didaktik har en större andel av forskningsresurserna från fakultetsmedel medan Institutionen för utbildning, kultur och medier som enda grundutbildningsdominerad institution hamnar i kategorin där de externfinansierade är betydande. Om vi även väger in de övriga institutioner som har stora uppdrag i lärarutbildningen (minst 30 helårsplatser) positionerar sig vissa bland de institutioner där grundutbildningen dominerar (Engelska institutionen, Institutionen för nordiska språk, Institutionen för biologisk grundutbildning, Matematiska institutionen, Institutionen för moderna språk) och vissa inom kategorin forskningsdominerade (Kulturgeografiska institutionen Teologiska institutionen, Statsvetenskapliga institutionen, Historiska institutionen, Litteraturvetenskapliga institutionen). Med undantag av Statsvetenskapliga institutionen återfinns ingen inom kolumnen för mycket externfinansierad forskning.

[18] I första hand har storleksgrupperingen gjorts efter antal anställda, men vissa justeringar har gjorts om institutionen har mycket resurser men inte så många anställda, då har institutionen hamnat i en kategori över jämfört med andra institutioner med lika många anställda. Detta gäller Institutionen för biokemi och organisk kemi och Institutionen för biologisk grundutbildning.

Figur 5. En typologi över institutionerna utifrån storlek, förhållande mellan grundutbildning och forskning och typ av forskningsfinansiering.

	Forskningsdominerade			Utbildningsdominerade	
	Externfinansierad		Internfinansierad	Externfinansierad forskning	Internfinansierad forskning
Mycket stora institutioner	**Institutionen för fysik och material-vetenskap** *Institutionen för informationsteknologi* *Institutionen för neurovetenskap*		**Teologiska institutionen**		*Juridiska institutionen* **Företagsekonomiska institutionen**
Stora institutioner	**Statsvetenskapliga institutionen** Institutionen för biokemi och organisk kemi	**National-ekonomiska institutionen** **Institutionen för psykologi** *Institutionen för lingvistik och filologi*			**Institutionen för didaktik** **Matematiska institutionen**
Medelstora institutioner		**Kulturgeografiska institutionen** *Pedagogiska institutionen* **Historiska institutionen** **Sociologiska institutionen**	**Litteratur-vetenskapliga institutionen**	**Institutionen för utbildning, kultur och medier**	**Institutionen för nordiska språk** **Institutionen för moderna språk** Engelska institutionen Institutionen för biologisk grundutb.
Små institutioner	*Centrum för genusvetenskap* *Institutionen för idé- och lärdomshistoria*		Institutionen för musikvetenskap		*Institutionen för ABM* Institutionen för kostvetenskap *Institutionen för kulturantropologi och etnologi*

Fet stil: Både omfattande utbildningsvetenskaplig forskning och minst 5 helårsstudenter i lärarutbildningen.
Kursiv stil: Endast omfattande utbildningsvetenskaplig forskning.
Normal stil: Endast minst 5 helårsstudenter i lärarutbildningen.

Utbildningsvetenskaplig forskning

Från de totala resurserna vid institutionerna ska vi nu fokusera den utbildningsvetenskapliga forskningen. Det huvudsakliga underlaget för redogörelsen utgörs av den omfattande inventeringen ”Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet” som sammanställdes under 2009 av Donald Broady och Ida Lidegran vid Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning i syfte att skapa översikt över pågående forskning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet.[19] Arbetet utgick från den breda definition av utbildningsvetenskap som utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden använt sedan år 2002:

> UVF-nämnden väljer att se utbildningsvetenskap som en bred samlingsbenämning för den forskning inom en rad olika ämnen i högskolan som ägnas – eller skulle kunna ägnas – åt bildning, utbildning, undervisning, fostran och lärande. Åtminstone i princip har utbildningsvetenskap därmed en plats vid universitetets alla vetenskapsområden, fakulteter och institutioner, och är på samma gång – med sin uttalade fokus på skola och samhälle – djupt engagerad i en praktik utanför universitetet.[20]

Det första som bör konstateras är att det vid Uppsala universitet bedrivs en mycket omfattande utbildningsvetenskaplig forskning. Över 300 forskare som bedrivit utbildningsvetenskaplig forskning under åren 2004–2009 har identifierats. Den forskning som finansieras av fakultetsmedel är omfångsrik. Ett centralt mått är antalet avhandlingar. Under den undersökta perioden har 95 avhandlingar lagts fram vid universitet. Vad gäller den externfinansierade forskningen är denna betydande:

> Under perioden 2004–våren 2009 återfinns inte mindre än 79 externfinansierade projekt (inklusive projekt förlagda vid andra lärosäten). Av dessa är 47 förlagda till Uppsala universitet och finansierade av VR, RJ eller FAS. Totalt har universitetet kammat hem närmare 180 miljoner kronor till forskning med utbildningsvetenskaplig relevans, varav UVK bidragit med 100 mkr. Observera dock att närmare 80 mkr, det vill säga nästan lika mycket som från UVK, kommer från andra forskningsfinansiärer. Projekt förlagda till institutioner inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten har beviljats närmare 60 mkr, följt av Samhällsvetenskaplig fakultet med närmare 50 mkr och Historisk-filosofiska fakultet med upp emot 40 mkr.[21]

I och med att det är andra gången som en dylik kartläggning görs går det även att säga något om kontinuiteten i den utbildningsvetenskapliga forskningen. Författarna konstaterar att tyngdpunkterna inte har förflyttats i så stor utsträckning, vilket tolkas som att det tar lång tid att bygga upp stabila

[19] Ida Lidegran och Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2009*, Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet, Uppsala universitet, Uppsala 2009.

[20] Uppsala universitet, *Program för forskning och forskarutbildning vid Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden 2002−2004*, rev. 2002-04-25, Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden, Uppsala universitet, Uppsala 2002. s. 6.

[21] Ida Lidegran och Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2009*, Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet, Uppsala universitet, Uppsala 2009, p. 22.

forskningsmiljöer. En tendens är dock att det blivit något fler tyngdpunkter. Utbildningsvetenskaplig forskning var 2009 än mer spridd än vid 2003.[22]

Vad gäller fördelningen inom universitetet konstateras att förvånansvärt mycket utbildningsvetenskaplig forskning bedrivs utanför de institutioner som vanligtvis förknippas med utbildningsvetenskaplig forskning, Pedagogiska institutionen, Institutionen för didaktik och Institutionen för utbildning, kultur och medier:

> Inte helt oväntat finner vi en stor andel, bortåt hälften, av den utbildningsvetenskapliga forskningen, vid Pedagogiska institutionen, Institutionen för didaktik och Institutionen för utbildning, kultur och medier. I stort sett all forskning vid dessa tre institutioner är av utbildningsvetenskaplig karaktär. Mer oväntat är att det finns något mer forskning med utbildningsvetenskaplig relevans utanför Pedagogikum-organisationen (som består av de tre nyssnämnda institutionerna och således inte existerade vid tidpunkten för förra inventeringen) än innanför densamma. Utanför Pedagogikum-organisationen finner vi således i jämförelse med inom densamma fler antal externfinansierade projekt och fler avhandlingsarbeten med utbildningsvetenskaplig inriktning, liksom fler anställningar med åtminstone delvis sådan inriktning, nämligen främst vid Nationalekonomiska institutionen, Företagsekonomiska institution, Institutionen för psykologi, Sociologiska institutionen, Litteraturvetenskapliga institutionen, Institutionen för idé- och lärdomshistoria, Centrum för genusvetenskap, Institutionen för nordiska språk, Historiska institutionen, Juridiska institutionen, Institutionen för informationsvetenskap och Institutionen för fysik och materialvetenskap. Därutöver finns spridda förekomster vid ytterligare institutioner.[23]

Övergripande satsningar

Vid Uppsala universitet finns två större satsningar för att stärka den utbildningsvetenskapliga forskningen, Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning och Forum för ämnesdidaktiska studier. Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning, som inrättades av den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden 2004, har som syfte att främja forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Forum för ämnesdidaktiska studier inrättade 2009 av den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden som ett led i den stora satsningen på att stärka den ämnesdidaktiska forskningen vid universitetet.

Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning

Kollegiet för utbildningsvetenskap har till syfte att främja forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet.[24] Med utbildningsvetenskap avses forskning inom en rad ämnen ägnad åt bildning, utbildning, undervisning, fostran och lärande. Kollegiet inrättades av utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden 26 mars 2004 i enlighet med ett förslag från en arbetsgrupp ledd av Donald Broady. (Av förslaget framgår kollegiets ändamål och uppgifter, se Uppsalamodellen – förslag till åtgärder för att främja forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans. Redovisning från en arbetsgrupp tillsatt av Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden, PM 28 maj 2003, www.skeptron.uu.se/broady/uv/.) Samtidigt utsåg nämnden Donald Broady till kollegiets ordförande, en uppgift som han sköter inom ramen för sin anställning. Nämnden lät senare utlysa en 50-procentig koordinatorsanställning som från och med oktober 2004 innehas av Ida Lidegran. Under perioden ht 2009 till och med vt 2010

[22] Ibid., p. 22.

[23] Ibid. p. 22.

[24] Se http://www.skeptron.uu.se/uvuu/.

har Marta Edling (FD i historia) vikarierat på Ida Lidegrans tjänst. Den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden skar i verksamhetsplanen 2010 ned stödet till Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning till att för koordination erhålla ett uppdrag om 25 %.

Nämnden har fram till 2010 årligen skjutit till 50 tkr för anordnande av möten och seminarier och liknande ändamål. Ett till kollegiet knutet vetenskapligt råd består av representanter för olika discipliner och miljöer inom universitetet där forskning med utbildningsvetenskaplig relevans är stark. För närvarande ingår 23 forskare,varav 13 professorer, i rådet.[25]

Vid den stora utvärderingen av forskning vid Uppsala universitet, KoF 07 (Kvalitet och Förnyelse 2007), visade KoF-panelen stor uppskattning för Kollegieverksamheten och såg den som en strategisk viktig satsning.

Forum för ämnesdidaktiska studier

Uppsala universitets styrelse har från och med 2009 avsatt tre miljoner kronor per år i minst tre år för att stärka den ämnesdidaktiska forskningsbasen inom lärarutbildningen. För detta ändamål har ett Forum för ämnesdidaktiska studier inrättats under Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden.[26]

Den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden har tillsatt en forskningskoordinator om 25 procent för denna satsning som tillsammans med en styrgrupp ska leda arbetet. Styrgruppen består av en representant för respektive av följande grupper: förskola och förskoleklass, svenska, moderna språk, matematik, naturorienterade ämnen, samhällsorienterade ämnen, praktisk- estetiska ämnen samt studerande.

Framför allt prioriteras verksamheter som kan generera nya forskningsmedel och starkare ämnesdidaktiska forskningssammanhang vid universitetet att prioriteras. För detta ändamål avsätter styrgruppen bland annat medel för planerings- och konferensbidrag som kan sökas av forskare vid Uppsala universitet. Forum för ämnesdidaktiska studier anordnar från och med våren 2010 en ämnesdidaktisk seminarieserie.

Institutionernas forskning – en generell bild

I det följande ska vi kortfattat redogöra för hur den utbildningsvetenskapliga forskningen ser ut vid de institutioner som ingår i urvalet för denna kompetensinventering.[27] Från Figur 2 går det att läsa ut dels omfattningen av den utbildningsvetenskapliga forskningen som finns vid institutioner, dels den huvudsakliga formen för forskningen.

Några generella drag kan noteras. Vad gäller omfattningen är som vi noterat ovan har fyra institutioner en omfattning som går utöver de andra institutionernas: Institutionen för utbildning, kultur och medier, Pedagogiska institutionen, Nationalekonomiska institutionen och Institutionen för didaktik. Således de två institutionerna inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten och två från den samhällsvetenskapliga. Därefter följer en grupp om 11 institutioner som har mellan 10 och 29 förekomster av utbildningsvetenskaplig forskning. Den historisk-filosofiska fakulteten bidrar med fyra institutioner och enheter, (Litteraturvetenskapliga institutionen, Institutionen för idé- och lärdomshistoria, Centrum för genusvetenskap, Historiska institutionen), den samhällsvetenskapliga med tre (Företagsekonomiska institutionen, Sociologiska institutionen och Kulturgeografiska

[25] Se http://www.skeptron.uu.se/uvuu/radet.htm.

[26] Se http://info.uu.se/uadm/dokument.nsf/sidor/259CC2C3B9412F45C12575990051934F?OpenDocument.

[27] Siffrorna i det följande kommer från den databas som ligger till grund för inventeringen.

institutionen), och den teknisk naturvetenskapliga med två (Matematiska institutionen och Institutionen för fysik och materialvetenskap) samt den språkvetenskapliga med en (Institutionen för nordiska språk). Ytterligare 9 institutioner har mellan 5 och 9 förekomster. Förutom Teologiska institutionen och Juridiska institutionen förekommer här två institutioner inom historisk-filosofisk fakultet, två inom språkvetenskaplig fakultet, en inom samhällsvetenskaplig fakultet, teknisk-naturvetenskaplig fakultet och medicinsk fakultet vardera. Spridningen är med andra ord stor över fakulteterna.

Det finns en tendens till att institutioner inom den språkvetenskapliga fakulteten och den teknisk-naturvetenskapliga fakulteten bedriver sin utbildningsvetenskapliga forskning främst på basis av doktorander och att personal ägnar tid i tjänst åt forskning. Här är de externa projekten få. Inom de andra fakulteterna är bilden mer sammansatt. Vi finner vid den samhällsvetenskapliga fakulteten flera institutioner där projekt är den helt dominerande formen. Det gäller framför allt Företagsekonomiska institutionen och Nationalekonomiska institutionen. Vid andra institutioner kombineras en omfattande projektverksamhet med många avhandlingsprojekt. Pedagogiska institutionen är det tydligaste exemplet, Sociologiska institutionen och Institutionen för psykologi två andra exempel. Den kulturgeografiska institutionen har många doktorander, men få projekt. En motsvarande spridning finns vid den humanistiska fakultetens institutioner och enheter. Inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten har Institutionen för utbildning, kultur och medier flest förekomster inom projekt och färre doktorander, medan Institutionen för didaktik har en motsatt profil, färre förekomster av projekt och fler doktorander.

Tabell 2. Institutioner med utbildningsvetenskaplig forskning omfattande minst 5 förekomster av forskningsverksamhet.

		Pågående avhandlingsarbete	Färdig avhandling	Intresseområde	Nätverk	Forskarassistenttjänst/Post-doc.	Forskarskola	Projekt	Program	Total
Teologiska fakulteten	Teologiska institutionen		2	3				2	2	9
Juridiska fakulteten	Juridiska institutionen		1	3				3		7
Historisk-filosofiska fakulteten	Institutionen för ABM	1	1					7		9
	Historiska institutionen	3	5			1		2		11
	Institutionen för idé- och lärdomshistoria	3	3					6		12
	Institutionen för kulturantropologi och etnologi	2		6						8
	Litteraturvetenskapliga institutionen	1	2	12				3		18
	Centrum för genusvetenskap	1	1	2		5		1		10
Språkvetenskapliga fakulteten	Institutionen för lingvistik och filologi	4	3					1		8
	Institutionen för moderna språk	1	2	2						5
	Institutionen för nordiska språk	4	5	10						19
Samhällsvetenskapliga fakulteten	Företagsekonomiska institutionen		2			1		13		16
	Institutionen för informationsvetenskap	3	1	1				1		6
	Kulturgeografiska institutionen	8	2					2		12
	Nationalekonomiska institutionen	2	9					32	3	46
	Pedagogiska institutionen	13	20	8	1	2		17	3	64
	Institutionen för psykologi	2	5	9				5		21
	Sociologiska institutionen	7	2	1				4		14
	Statsvetenskapliga institutionen		1	2				4		7
Utbildningsvetenskapliga fakulteten	Institutionen för didaktik	12	3	11	1		1	8		36
	Institutionen för utbildning, kultur och medier	7	3	5		1	3	45		64
Medicinska fakulteten	Institutionen för neurovetenskap		1	3				1		5
Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten	Institutionen för informationsteknologi	2	4	4						10
	Matematiska institutionen		4	4						8
	Institutionen för fysik och materialvetenskap		8	3				1		12

Övergripande traditioner i den utbildningsvetenskapliga forskningen

Den mångfasetterade utbildningsvetenskapliga forskningen vid Uppsala universitet kan sammanfattas enligt många olika indelningsprinciper.[28] Ett sätt är att utgå från vid vilka institutioner och fakulteter som den bedrivs vid. Detta angreppssätt utgör grunden för det omfattande appendixet till *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2009* och vi har ovan redovisat en del resultat på institutionsnivå. Ett annat sätt är att ta fasta på de vetenskapliga traditioner som ligger till grund för forskningen, oavsett vid vilken institution forskningen bedrivs. Nedan följer en sådan klassificering. Utifrån en analys av samtliga projekt, avhandlingsarbeten, nätverk, intresseområden, mm som ingår i databasen över

[28] Detta avsnitt har samförfattats med Marta Edling, koordinator för Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet.

utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet har en klassificering vuxit fram. Principen har varit att på en och samma gång föra samman sådan forskning som utgör från likartade traditioner, inklusive perspektiv, metoder och teorier, och separera sådana traditioner som har mindre gemensamt med varandra. Ambitionen har varit att samtliga övergripande traditioner ska ha en förhållandevis stor kritiskt massa – de kan inte stå och falla med enskilda individer – utan traditionen bör bäras upp av ett antal fast anställda forskare och ha en kontinuerlig tillförsel av externa medel.

I det följande har vi tagit fasta på individer *nu verksamma* vid Uppsala universitet i Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forsknings databas (avhandlingsarbeten, projekt, program, forskarassistenttjänster, intresseområden). Notera att en och samma individ kan klassas i flera olika områden om så är relevant men för att klassas till en tradition krävs att individen verkar använda sig av de teorier och metoder som brukas inom dessa. Det räcker exempelvis inte att undersöka naturvetenskapliga ämnen historiskt för att hamnar i kategorin naturvetenskap. Dessutom har vi utgått från projekt, intresseområden, avhandlingsarbeten för att ge mer utförlig bild av forskningens inriktning.

De övergripande traditioner som har kunnat identifieras är de tio som redovisas i Tabell 3. Ingen omfattar färre än 15 individer och den största kategorin har 83 företrädare. Kategorierna sprider sig över hela universitet, även om tyngdpunkterna ligger inom Utbildningsvetenskaplig fakultet och det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet.

Tabell 3. Övergripande utbildningsvetenskapliga traditioner vid Uppsala universitet.

	Antal träffar	Antal individer	Antal träffar/antal individer
Organisation, politologi, juridik,	36	23	1,6
Nationalekonomi, kulturgeografi	34	15	2,3
Utbildningssociologi, sociologi, etnologi	67	41	1,7
Utbildningshistoria, historia, idéhistoria, pedagogik	57	42	1,3
Psykologi	19	16	1,2
Pedagogik	48	34	1,4
Humaniora	49	41	1,2
Språk	40	39	1,0
Naturvetenskap, teknik, medicin	33	31	1,1
Didaktik	91	83	1,1
Totalt	474	365	1,3
Totalt (netto individer)	474	255	1,9

Figur 6. Övergripande utbildningsvetenskapliga traditioner vid Uppsala universitet.

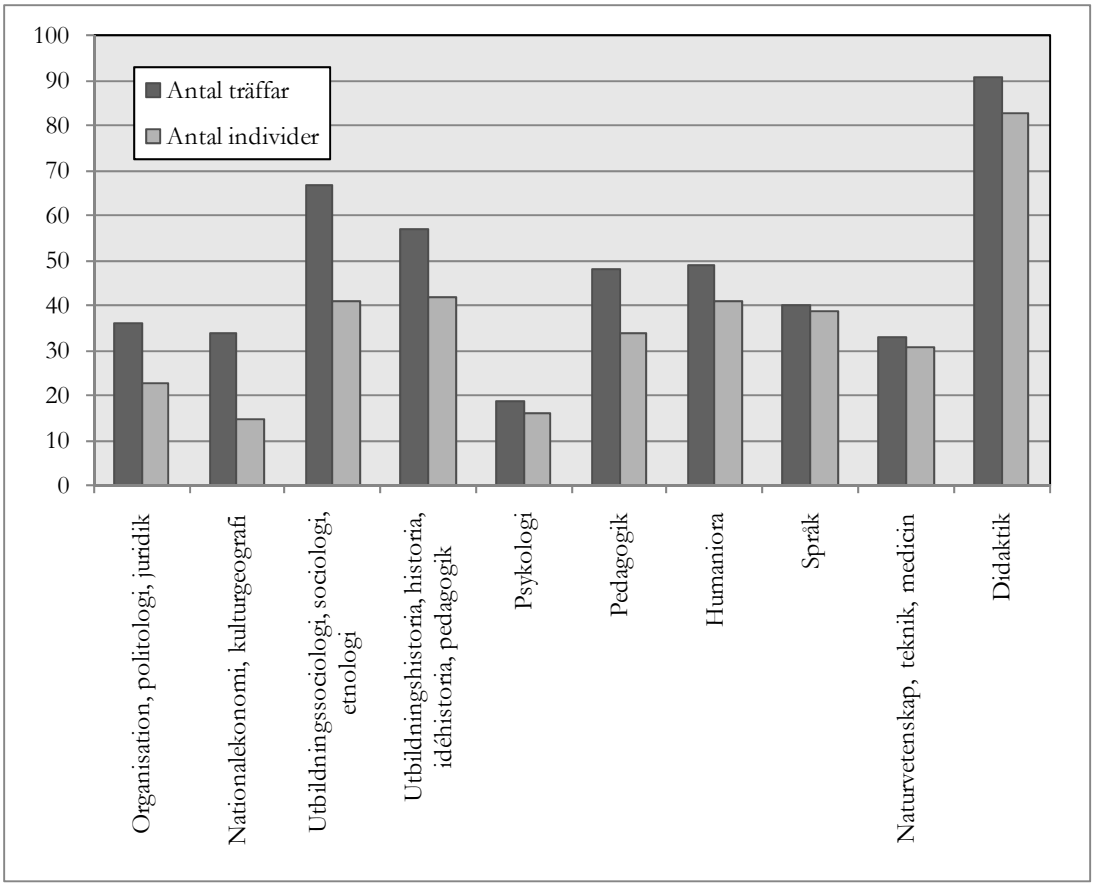

Tabell 4. Övergripande utbildningsvetenskapliga traditioner med specificerade områden.

		Antal träffar	Antal individer	Antal träffar per individ
Organisation, politologi, juridik,	Företagsekonomi	16	6	2,7
	Statsvetenskap	6	5	1,2
	Pedagogik	6	4	1,5
	Juridik	6	6	1,0
	Övriga	2	2	1,0
	Totalt	36	23	1,6
Nationalekonomi, kulturgeografi	Nationalekonomi	30	13	2,3
	Kulturgeografi	4	2	2,0
	Totalt	34	15	2,3
Utbildningssociologi, sociologi, etnologi	Utbildningssociologi	52	26	2,0
	Sociologi	9	9	1,0
	Etnologi	5	5	1,0
	Övriga	1	1	1,0
	Totalt	67	41	
Utbildningshistoria, historia, idéhistoria, pedagogik	Utbildningshistoria	24	14	1,7
	Idéhistoria	8	8	1,0
	Historia	6	6	1,0
	Pedagogik	9	6	1,5
	Matematik	5	4	1,3
	Övriga	6	5	1,2
	Totalt	58	43	1,3
Psykologi	Psykologi	14	12	1,2
	Övriga	5	4	1,3
	Totalt	19	16	1,2
Pedagogik	Pedagogik	44	30	1,5
	Övriga	4	4	1,0
	Totalt	48	34	1,4
Humaniora	Litteraturvetenskap	14	14	1,0
	Utbildningssociologi	13	10	1,3
	Teologi	7	6	1,2
	ABM	7	4	1,8
	Övriga	9	7	1,3
	Totalt	50	41	1,2
Språk	Nordiska språk	16	16	1,0
	Didaktik	9	8	1,1
	Lingvistik	5	5	1,0
	Moderna språk	3	3	1,0
	Engelska	3	3	1,0
	Övriga	4	4	1,0
	Totalt	40	39	1,0
Naturvetenskap, teknik, medicin	Fysik	9	8	1,1
	IT	7	7	1,0
	Matematik	5	4	1,3
	Medicin/Farmaci	3	3	1,0
	Övriga	9	9	1,0
	Totalt	33	31	1,1
Didaktik	Didaktik	33	27	1,2
Institutioner	Fysik	9	8	1,1
	IT	7	7	1,0
	Matematik	5	4	1,3
	Nordiska språk	11	11	1,0
	Lingvistik	4	4	1,0
	Moderna språk	3	3	1,0
	Pedagogik	5	5	1,0
	Övriga	14	14	1,0
	Totalt	91	83	1,1

Figur 7. Övergripande utbildningsvetenskapliga traditioner – Organisation, Nationalekonomi, Utbildningssociologi, Utbildningshistoria, Psykologi och Pedagogik.

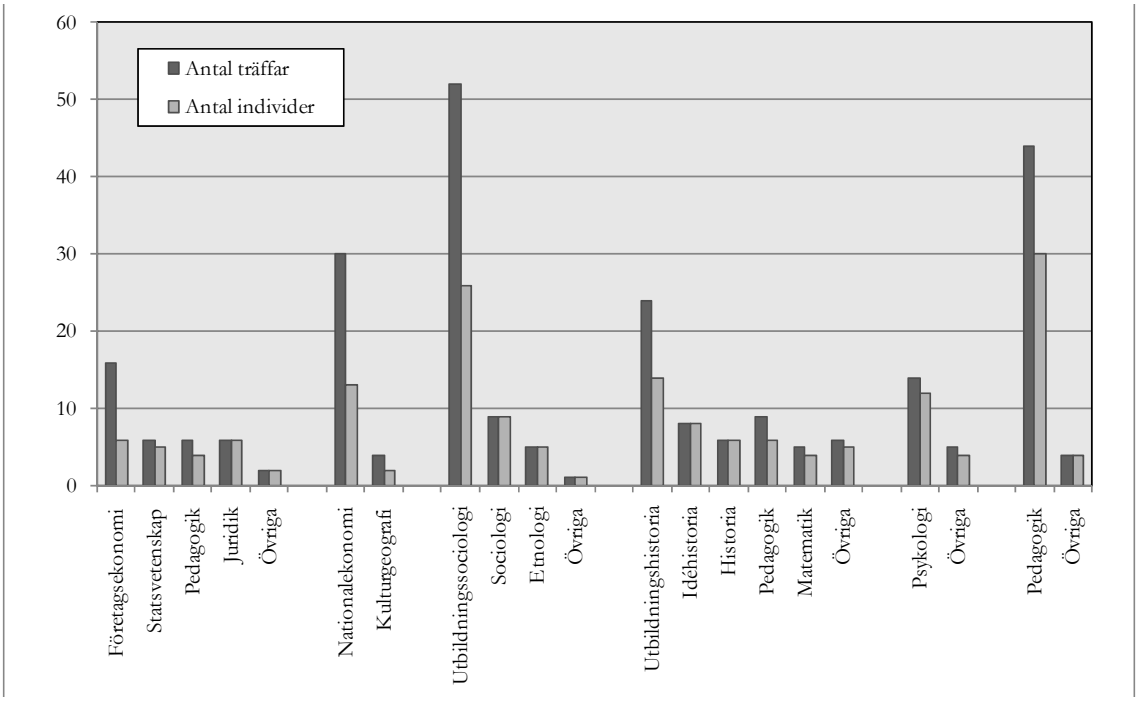

Figur 8. Övergripande utbildningsvetenskapliga traditioner – Humaniora, Språk och Naturvetenskap.

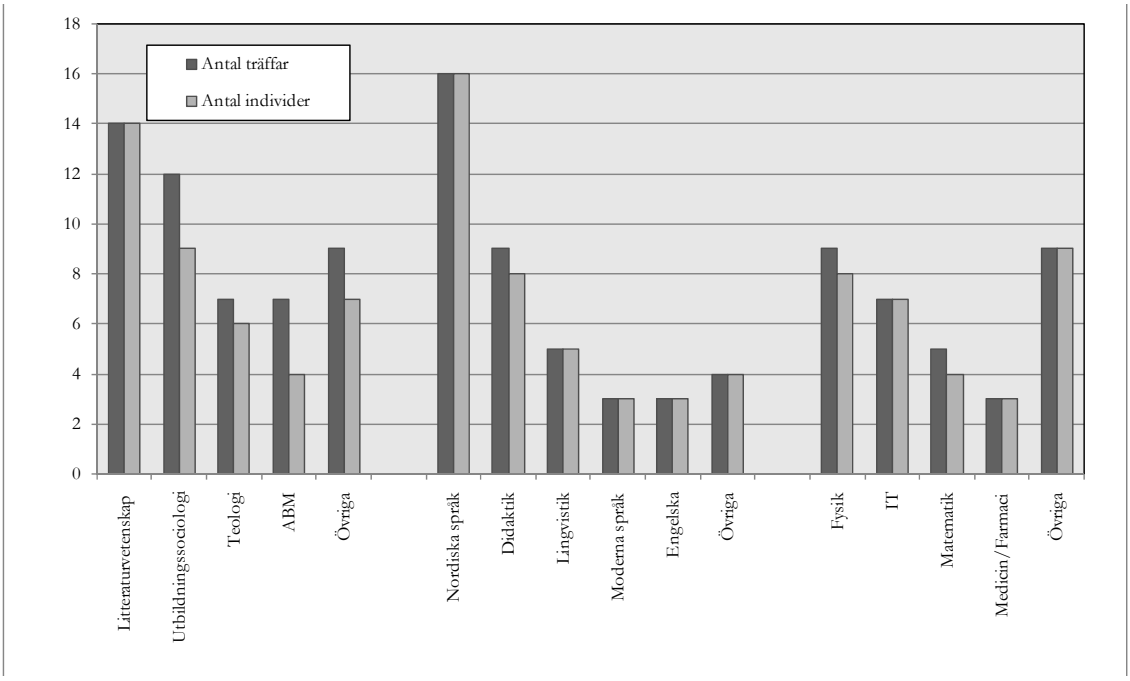

Figur 9. Övergripande utbildningsvetenskapliga traditioner – Didaktik.

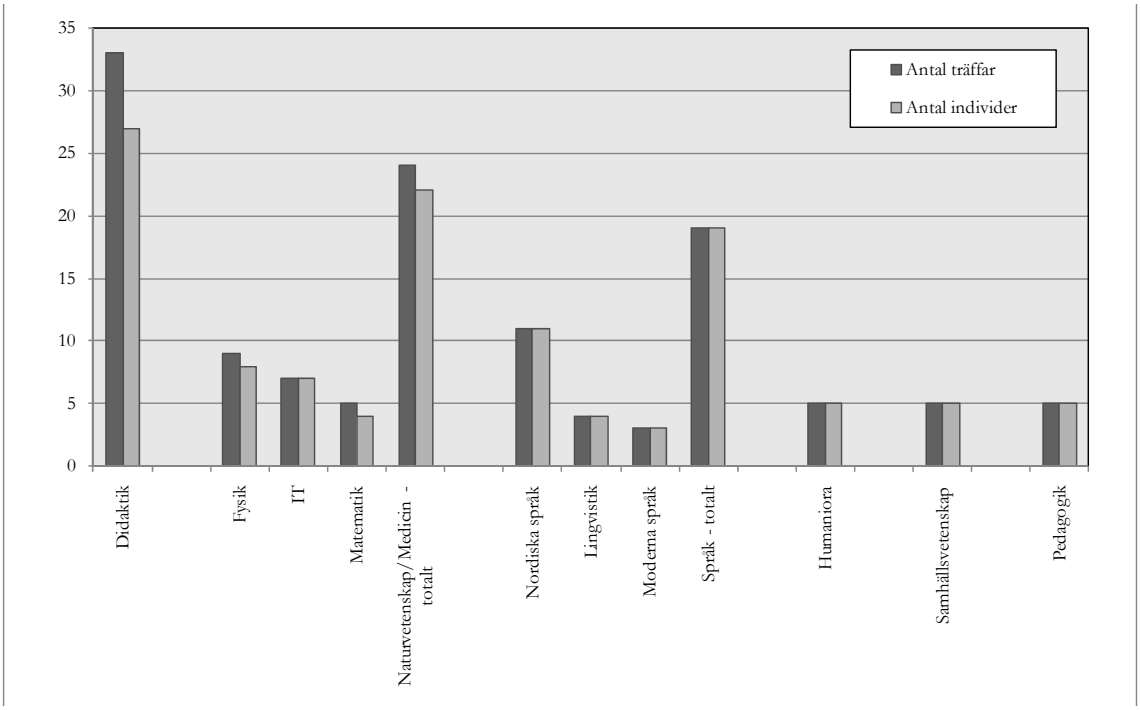

I. Organisation, politologi och juridik

Det första övergripande området, Organisation, politologi och juridik, för samman – forskare inom företagsekonomi, statsvetenskap, pedagogik och juridik (0 och Tabell 4–Tabell 6). Företagsekonomerna utgör den största gruppen, medan de andra tre är ungefär jämbördiga. Forskningsprojekten rör styrning, reglering, kontroll och organisation av utbildning, i synnerhet effekter av förändringar av ledning och styrsystem. Bredden är också påtaglig, denna forskning spänner över hela utbildningssystemet. Andra viktiga teman är professionalisering, demokrati och värdegrund där forskningen intresserar sig för komplexa attitydförändringar inom utbildningsväsendet. Andra viktiga teman är professionalisering, demokrati och värdegrund. Det är påfallande att mycket av forskningen, framför allt inom företagsekonomi, bedrivs med externa medel. Avhandlingar är mest frekvent förekommande inom den pedagogiska institutionen.

Området för samman flera forskningsmiljöer som erhållit goda omdömen i KoF. Om företagsekonomiska institutionens avdelning Management och organisation, som framför allt bidrar till den utbildningsvetenskapliga forskningen inom institutionen, sägs att:

> There is evidence of high quality in this grouping, which comprises a number of high calibre, ambitious younger researchers who are eager to publish in international journals and showing the capability of doing so. They are benefiting from a strong tradition of research in the M&O area, albeit of the lone scholar variety, and they are using a number of institutional and selfhelp mechanisms to realize their ambitions.[29]

Om den juridiska institutionens forskning konstateras att: “The faculty is steeped in inspirational history and heritage which have secured the faculty a high international prestige and profile and a firm foundation.”[30] och “Generally, the panel has been quite impressed by the overall quality and quantity of legal research done by the faculty. The research covers most traditional fields of law and concentrates on Swedish law.”[31]

Vid den statsvetenskapliga institutionen bedöms forskningen vara mycket bred och omfattande. Fyra större forskningsområden som håller hög klass pekas ut, där två har stor utbildningsvetenskaplig relevans: Grunder och utmaningar för nationella demokratier och Den svenska välfärdsmodellen. [32]

Forskningsgruppen STEP (Studies in Educational Policy and Educational Philosophy) vid Pedagogiska institutionen lyfts fram som viktig att satsa vidare på:

> The research unit for Studies in Educational Policy and Educational Philosophy (STEP) carries out research on educational policy, politics of education and educational philosophy. The group has initiated a number of externally financed projects, it is highly productive and performing at an internationally high standard.[33]

[29] KoF, s. 118.

[30] Ibid., p. 233.

[31] Ibid., p. 235.

[32] ”One areas is on the foundations of and challenges to the working of national democracy, partly in the direction of trans-national models like the European Union, and partly stemming from the emergence of a multinational society with problems of integration and group participation.” (Ibid. pp. 150f.) och “The other major area seems to be the welfare state and the Swedish - or Nordic - model, with a range of rather closely related projects within a common framework. This is also a very promising area for future research, as the theoretical and practical interests of the Nordic model - and the strains to this model - is growing in many other parts of the world.” (Ibid., p. 151)

Tabell 5. Exempel på projekt inom Organisation, politologi och juridik.

Företagsekonomiska institutionen	Projekt VR-UVK	Mer Marknad och Mer Politik – Nya former för styrning och reglering av Europeisk högre utbildning och forskning (Linda Wedlin)
	Projekt FAS	Stärkt statlig kontroll och professionalisering i samspel. Svensk skola i omvandling (Kerstin Sahlin)
	Projekt VR och ESF	Restructuring Higher Education and Scientific Innovation (RHESI): The consequences of changes in authority relations for the direction and organisation of research (Lars Engwall)
	Projekt VR-UVK	The interplay of an activated state control and professionalization: changing institutional conditions for Swedish schools (Kerstin Sahlin)
Juridiska institutionen	Projekt VR-HS	Demokrati och deprofessionalisering: En studie av deprofessionalisering i svensk offentlig förvaltning och dess betydelse för demokratin (Tomas Bull)
	Projekt VR-UVK	Grundlag, multikulturellt samhälle och skolans värdegrund - Studier rörande implementeringen av lag och rättsvärden i skolans styrdokument och skolans praktik (Rolf Nygren)
Statsvetenskapliga institutionen	Projekt VR-HS	Demokrati och deprofessionalisering: studier av polis- respektive läraryrket inom offentlig förvaltning (Shirin Ahlbäck Öberg)
Pedagogiska institutionen	Projekt	Societies in transition: Educational policy-making, governing, educational leadership and professionals motivation and development. A comparative research programme. Sweden — South Africa (Elisabeth Nihlfors)

Tabell 6. Avslutade avhandlingar inom Organisation, politologi och juridik.

Institution	**Typ**	**Författare**	**Titel**
Juridiska institutionen	Lic.	Linda Marklund	Skolmedling i teori och praktik
Företagsekonomiska institutionen	Avh.	Linda Wedlin	Playing the Ranking Game: Field formation and boundary-work in European management education
		Tina Hedmo	Rule-Making in the Transnational Space: The Development of European Accreditation of Management Education
Pedagogiska institutionen	Avh.	Daniel Pettersson	Internationell Kunskapsbedömning som inslag i nationell styrning av skola
		Hans Nytell	Från kvalitetsidé till kvalitetsregim: Om statlig styrning av skolan
		Maria Folke-Fichtelius	Förskolans formande: Statlig reglering 1944–2008
		Pia Skott	Läroplan i rörelse: Det individuella programmet i möte mellan nationell utbildningspolitik och kommunal genomförandepraktik
		Thérèse Hartman	Problem eller tillgång? En studie om social och etnisk mångfald i högskolan
Sociologiska institutionen	Avh.	Anders Jörnesten	Forskningens nytta: Om ambivalens i forskningspolitik och vardag
Statsvetenskapliga institutionen	Avh.	Ellen Almgren	Att fostra demokrater: Om skolan i demokratin och demokratin i skolan

[33] Ibid., p. 140.

II. Nationalekonomi och kulturgeografi

Inom området Nationalekonomi och kulturgeografi kommer det stora numerära bidraget från nationalekonomerna (Figur 6, Tabell 4, Tabell 7 och Tabell 8). Utmärkande är att många studier är baserade på nationell statistik och att väl avgränsade frågeställningar undersöks med statistiska analyser. Ofta ställs frågor om utbildningsreformers effekter på sådant som betyg, övergång till högre studier, skolval. Att kulturgeograferna förts till samma kategori beror på att den utbildningsvetenskapliga forskningen vid institutionen ofta fokuserar likande frågor, dock med en tydlig utgångspunkt i boendets effekter för skolresultat och skolval. Forskningen i denna kategori bedrivs med såväl omfattande externa som interna resurser.

Området är starkt forskningsmässigt. I KoF konstaterar utredarna följande om de tre forskningsområdena vid Nationalekonomiska institutionen, arbetsmarknadsekonomi, offentlig ekonomi och makroekonomi:

> The Economics Department at Uppsala University is superbly organized and unctions with the highest efficiency at all levels. Research is organized into a number of groups headed by professors and consisting of other faculty, post doctoral fellows and doctoral students.[34]

Kopplingen till IFAU (Institutet för arbetsmarknadspolitiska utvärderingar), lyfts fram som synnerligen värdefull framför allt för de stora möjligheterna till omfattande empiriska undersökningar.[35]

Inom den kulturgeografiska institutionen finns tre större områden, varav ett, Befolknings- och social geografi, är närmast relaterat till utbildningsvetenskaplig forskning. Om detta område sägs följande i KoF:

> Population and social geography within the Uppsala department covers a broad area of topics: urbanization/counter-urbanization, rural and urban planning, residential segregation and settlement policies. A unique data base, consisting of longitudinal data covering the whole Swedish population (GEOSWEDE), has allowed this research group to investigate neighborhood effects, i.e. relationships between spatial context ("place") and individual life chances. The group has successfully put out a number of articles in recognized international journals. The group has moved to the frontier of such research, and its members collaborate with researchers in several countries.[36]

En del av denna omfattande forskning skulle kunna infogas även under utbildningssociologi, se nedan.

[34] KoF, p. 105.

[35] Ibid., p. 106.

[36] Ibid., p. 123.

Tabell 7. Exempel på projekt inom Nationalekonomi och kulturgeografi.

Nationalekonomiska institutionen	Projekt FAS	Resources and Education: Dynamic Efficiency, Competition and Peer-Effects (Per Johansson)
	Program FAS	Education and Inequality (Bertil Holmlund)
	Projekt IFAU	School Choice and Segregation – Evidence from an Admission Reform (Martin Söderström)
	Projekt	Child care attendance and student achievement (Peter Fredriksson)
	Projekt (Wallanders)	Education and the Marriage Market (Bertil Holmlund)
Kulturgeografiska institutionen	Projekt	Neighborhood Segregation and Educational Outcome in Sweden (John Östh & Eva Andersson)
	Projekt	Skolenhetens betydelse för elevers studieresultat. En analys av mönster, trender och bestämningsfaktorer (John Östh & Eva Andersson)

Tabell 8. Avslutade avhandlingar inom Nationalekonomi och kulturgeografi.

Institution	**Typ**	**Författare**	**Titel**
Kulturgeografiska institutionen	Avh.	Petra Sundlöf	Segregation och karriärposition: En studie av bostadsomgivningens betydelse för utbildning, sysselsättning och inkomst bland yngre i stockholmsregionen
Nationalekonomiska institutionen	Avh.	Christian Andersson	Teachers and Student Outcomes: Evidence using Swedish Data
		Erica Lindahl	Empirical studies of public policies within the primary school and the sickness insurance
		Hans Grönqvist	Essays in Labor and Demographic Economics
		Iida Häkkinen	Essays on School Resources, Academic Achievement and Student Employment
		Magnus Gustavsson	Empirical Essays on Earnings Inequality
		Martin Söderström	Evaluating Institutional Changes in Education and Wage Policy
		Åsa Ahlin	Compulsory Schooling in a Decentralized Setting: Studies of the Swedish Case
	Lic.	Elly-Ann Johansson	1. Gender bias in parental leave. 2. The effect of mixed age classes on students' cognitive skills.
		Robin Douhan	Compulsory Education and Jack-of-all-trades Entrepreneurs

III. Utbildningssociologi, sociologi och etnologi

Utbildningsvetenskaplig forskning inom utbildningssociologi, sociologi och etnologi bedrivs vid tre av lärosätets institutioner, Institutionen för utbildning, kultur och medier inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten, Sociologiska institutionen inom den samhällsvetenskapliga fakulteten och Institutionen för kulturantropologi och etnologi inom den Historisk-filosofiska fakulteten (Figur 6, Tabell 4, Tabell 9 och Tabell 10). Forskningsmiljöerna sträcker sig alltså över tre olika fakulteter. Tyngdpunkten ligger vid Institutionen för utbildning, kultur och medier, men betydande verksamhet förekommer även vid Sociologiska institutionen och Institutionen för kulturantropologi och etnologi. Gemensamt för alla tre miljöerna är ett fokus på utbildningens sociala aspekter, ofta kretsar undersökningarna kring rekrytering till utbildning och utbildningars och skolors sociala strukturer. Även forskning som tar en utgångspunkt i sociala aspekter av barn- och ungdom räknas till denna tradition. Förhållandevis mycket av forskningen, framför allt inom Institutionen för utbildning, kultur och medier, är externfinansierad.

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi (SEC) vid Institutionen för utbildning, kultur och medier får goda vitsord:

> This way of exercising and developing sociology has given the department a strong international recognition, especially in France, in Russia and in Great Britain. The Department has been very successful in creating a rich research environment by achievement of research grants for example from the Swedish Research Council. The unit has a comparatively large staff of senior researchers, junior researchers and graduate students.[37]

Vid den sociologiska institutionen lyfts forskning om barn och ungdomar fram som ett område med stor potential.[38] Forum för skolan nämns som ett gott initiativ från den etnologiska avdelningen.[39]

[37] Ibid., p. 146.

[38] Ibid., p. 133.

[39] Ibid., p. 221.

Tabell 9. Exempel på projekt inom Utbildningssociologi, sociologi och etnologi.

Institutionen för utbildning, kultur och medier	Projekt VR-UVK	Skolans kungsväg. Det naturvetenskapliga programmets plats i utbildningssystemet (Donald Broady)
	Projekt VR-UVK	Transnationella strategier inom den högre utbildningen. Sveriges förhållande till Frankrike och USA, 1919-2009 (Mikael Börjesson)
	Projekt VR-UVK	Sextioåtta. En utbildningssociologisk studie av den svenska studentrevoltens sociala förutsättningar och effekter på kulturens fält (Donald Broady)
	Projekt VR-UVK	Språken, skolan, samhället 1960-2010 (Bo G. Ekelund)
		Barn- och ungdomens sociologi (Peter Waara)
Etnologiska institutionen		Forum för skolan som kulturmiljö och arbetsplats (Gösta Arvastson)
Sociologiska institutionen	Projekt FAS	Ekonomisk utsatthet i barndomen – Hur barn, föräldrar, skola och socialtjänst ser på och hanterar barns liv i familjer med knappa resurser (Elisabeth Näsman)
	Projekt VR-UVK	Teknisk utbildning för tjejer och kvinnor – retoriska ambitioner och praktiska åtgärder (Minna Salminen Karlsson)

Tabell 10. Avslutade avhandlingar inom Utbildningssociologi, sociologi och etnologi.

Institution	**Typ**	**Författare**	**Titel**
Pedagogiska institutionen	Avh.	Mikael Börjesson	Transnationella utbildningsstrategier vid svenska lärosäten och bland svenska studenter i Paris och New York
Sociologiska institutionen	Avh.	Fredrik Bondestam	En önskan att skriva abjektet: Analyser av akademisk jämställdhet
Institutionen för utbildning, kultur och medier	Avh.	Ida Lidegran	Utbildningskapital: Om hur det alstras, fördelas och förmedlas
		Mikael Palme	Det kulturella kapitalet: Studier av symboliska tillgångar i det svenska utbildningssystemet 1988–2008
		Sverker Lundin	Skolans matematik: En kritisk analys av den svenska skolmatematikens förhistoria, uppkomst och utveckling

IV. Utbildningshistoria, historia, idéhistoria och pedagogik

Forskningen under denna rubrik är mångdisciplinär, hela sju institutioner (Historiska institutionen, Institutionen för idé och lärdomshistoria, Litteraturvetenskapliga institutionen, Centrum för genusvetenskap, Institutionen för utbildning, kultur och medier, Pedagogiska institutionen, Matematiska institutionen) vid fyra fakulteter (Historisk-filosofiska fakulteten, Utbildningsvetenskapliga fakulteten, Samhällsvetenskapliga fakulteten och Teknisk-naturvetenskapliga fakulteten) (Figur 6, Tabell 4, Tabell 11 och Tabell 12). Vid samtliga institutioner förekommer miljöer för utbildningshistorisk forskning, det är alltså inte frågan om enstaka enmansprojekt. En tyngdpunkt kan också noteras vid Institutionen för utbildning, kultur och medier som förutom att husera flest externfinansierade projekt även är värdinstitution för den nationella forskarskolan i utbildningshistoria. Den institutionella bredden till trots finns ämnesmässigt sett ett tydlig fokus för forskningen. Den är orienterad mot framväxten av hela det moderna utbildningssystemet, från förskola till högskola från sekelskiftet 1800 fram till idag. Här ställs breda frågor om finansiering, institutionell utveckling och social förändring likaväl som precisa frågor om skiften i undervisningens former och metodiker inom enskilda ämnen. Bredden och omfattningen visar att detta är ett av utbildningsvetenskapens starkaste områden inom lärosätet.

Utifrån KoF går det att utläsa att området är starkt. De ingående institutionerna svarar för en ansenlig mängd forskning totalt sett och mycket av denna bedöms hålla hög internationell klass – Litteraturvetensapkliga institutionen: ”The department’s spread of research interests is impressive, as is the volume of its published output”[40]; Historiska institutionen: ”Internationally recognized to high standard”[41] samt Institutionen för idé- och lärdosmhistoria: ”The research activity is generally holding an internationally recognized standard, and some of it comes close to the highest level”[42].

Mer specifikt pekas vidare retorik, där det bedrivs mycket utbildningshistoriskt relevant forskning, ut som ett område värt att satsa mer på: ”The department’s two areas with special rubrics, sociology of literature and rhetoric, are valuable additions to its profile and we hope that the latter will be given a chance to a chair to stabilize this area as a research field at Uppsala.”[43] Den utbildningshistoriska forskningen vid Institutionen för utbildning, kultur och medier bedrivs huvudsakligen inom Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi (SEC), som erhållit positiva omdömen från KoF-panelen (se ovan under rubriken utbildningssociologi). På motsvarande sätt bedrivs mycket av den utbildningshistoriska forskningen vid den Pedagogiska institutionen inom ramen för forskningsgruppens STEP (Studies in Educational Policy and Educational Philosophy) verksamhet. Denna gruppering lyfts också fram som viktig att stödja (se ovan under rubriken Organisation, politologi och juridik).

[40] Ibid., p. 206.

[41] Ibid., p. 222.

[42] Ibid., p. 229.

[43] Ibid., p. 207.

Tabell 11. Exempel på projekt inom Utbildningshistoria, historia, idéhistoria och pedagogik.

Centrum för genusvetenskap	Program	GenNa: Nature/Culture Boundaries and Transgressive Encounters (Margaretha Fahlgren)
	Projekt VR-HS	On the Outskirts of Science: Women as Outsiders Within in Swedish Science 1900-1950 (Staffan Wennerholm)
Historiska institutionen	Forskarass. VR-UVK	Debatten om allmän folkskola, ca 1830-1848 (David Ludvigsson)
Litteraturvetenskapliga institutionen	Projekt RJ	Retorik och antiretorik. Retorikens förändringar under svenskt 1700- och 1800-tal (Ann Öhrberg)
Institutionen för idé- och lärdomshistoria	Projekt (Wallenberg, Uppsala universitet)	Uppsala universitets historia 1793-2000 (Tore Frängsmyr)
	Projekt RJ	Anatomins objekt: Preparat och modeller i anatomisk forskning och kunskapsförmedling på Karolinska institutet 1810-1940 (Eva Åhrén)
	Projekt RJ	Att forska med näsa och tunga: Lukt och smak i vetenskapens historia (Anders Lundgren)
Institutionen för utbildning, kultur och medier	Projekt VR-UVK	Sextioåtta. En utbildningssociologisk studie av den svenska studentrevoltens sociala förutsättningar och effekter på kulturens fält (Donald Broady)
	Projekt VR-UVK	Skolans kungsväg. Det naturvetenskapliga programmets plats i utbildningssystemet (Donald Broady)
	Forskarskola VR-UVK	Nationell forskarskola i utbildningshistoria (Donald Broady)
	Forskarass./Projekt	Folkskolans finansiering (Johannes Westberg)
	Projekt RJ	Mellan disciplinering och självverksamhet: Skillnader i växelundervisningens användning vid skolor för olika samhällsklasser i Sverige, ca 1820–1870 (Esbjörn Larsson)
	Projekt VR-UVK	Transnationella strategier inom den högre utbildningen. Sveriges förhållande till Frankrike och USA, 1919-2009 (Mikael Börjesson)
Pedagogiska institutionen	Projekt VR-UVK	Internationella kunskapsmätningar, nationell bedömningskultur och reformhistoria (Eva Forsberg)
	Projekt	Framtidens utbildningshistoria (Ulf P Lundgren)
	Forskarass. VR-UVK	Utbildning och intelligens (Christian Lundahl)

Tabell 12. Avslutade avhandlingar inom Utbildningshistoria, historia, idéhistoria och pedagogik.

Institution	Typ	Författare	Titel
Historiska institutionen	Avh.	Esbjörn Larsson	Från adlig uppfostran till borgerlig utbildning: Kungl. Krigsakademien mellan åren 1792 och 1866
		Henrik Edgren	Publicitet för medborgsmannavett: Det nationellt svenska i Stockholmstidningar 1810-1831
		Janne Sven-Åke Holmén	Den politiska läroboken: Bilden av USA och Sovjetunionen i norska, svenska och finländska läroböcker under Kalla kriget
		Johannes Westberg	Förskolepedagogikens framväxt: Pedagogisk förändring och dess förutsättningar, ca 1835-1945
		Jonas Larsson	Att odla ett samhälle: Råby räddningsinstitut och 1840-talets sociala ingenjörskonst
Institutionen för idé- och lärdomshistoria	Avh.	Daniel Lövheim	Att inteckna framtiden: Läroplansdebatter gällande naturvetenskap, matematik och teknik i svenska allmänna läroverk 1900-1965
		Peter Josephson	Den akademiska frihetens gränser: Max Weber, Humboldtmodellen och den värdefria vetenskapen
		Staffan Wennerholm	Framtidsskaparna: Vetenskapens ungdomskultur vid svenska läroverk 1930-1970
Pedagogiska institutionen	Avh.	Christian Lundahl	Viljan att veta vad andra vet: Kunskapsbedömning i tidigmodern, modern och senmodern skola
		Henrik Román	Skönheten och nyttan: Om synen på gymnasiesvenskans litteraturundervisning 1947-1985
		Maria Folke-Fichtelius	Förskolans formande: Statlig reglering 1944–2008
Matematiska institutionen	Avh.	Johan Prytz	Speaking of Geometry: A study of geometry textbooks and literature on geometry instruction for elementary and lower secondary levels in Sweden, 1905-1962, with a special focus on professional debates
		Kajsa Bråting	Studies in the Conceptual Development of Mathematical Analysis
	Lic.	Kajsa Bråting	A Study of the Development of Concepts in Mathematics
Institutionen för utbildning, kultur och medier	Avh.	Sverker Lundin	Skolans matematik: En kritisk analys av den svenska skolmatematikens förhistoria, uppkomst och utveckling

V. Psykologi och medicin

Inom denna grupp återfinns discipliner som normalt inte sätts i samband med varandra. Vid Uppsala universitet visar sig dock forskningen ha intressanta gemensamma nämnare i intresset för beteendeavvikelser hos barn och unga. Satta tillsammans speglar projekt- och avhandlingsrubrikerna en intressant spännvidd som täcker in en bred samhällelig kontext. Uppmärksamheten riktas inte bara mot barnet, utan de konsekvenser som det avvikande beteendet kan ge i form av ohälsa, inlärningssvårigheter och försämrade sociala kontakter. Likaså beaktas frågor om föräldrarelationen och faktorer som förstärker eller förbättrar symptomen, som miljöfaktorer eller effekter av träning. Det kan konkluderas att disciplinernas traditionella uppdelning av kropp och själ här kompletterar varandra.

Psykologiska institutionen får mycket goda vitsord av KoF-panelen:

> The psychology department as a whole is an outstanding department with several research constellations with the highest international competitiveness. The major research themes include infant cognition, cognitive studies of human judgment, affective neuroscience, chemoreception based perception and cognition, socioemotional development, cognitive behavioral treatment of chronic illnesses, music and emotion, and personality and prejudice.

Tabell 13. Exempel på projekt inom Psykologi och medicin.

Institutionen för psykologi	Projekt FAS	ADHD-problem i tonåren. Stabilitet, anpassning samt förvärrande och skyddande faktorer – en prospektiv studie (Ann-Margret Rydell)
	Projekt FAS	Exekutiva funktioner hos förskolebarn - Relationer till hyperaktivitet och koncentrationsproblem, samt effekt av träning (Lisa Thorell)
	Projekt FAS	Hyperaktivitets- och uppmärksamhetsproblem hos barn: Har relationen till föräldrarna med saken att göra? (Gunilla Bohlin)
	Projekt FAS	Kamratproblem, hyperaktivitet och uppförandeproblem: Könsskillnader i problem, associerade drag och riskfaktorer (Ann-Margret Rydell)
Institutionen för kvinnors och barns hälsa	Projekt FAS	Inlärnings- och beteendesvårigheter hos barn i årskurs 4. Miljöfaktorers betydelse och utvärdering av screening på BVC (Anders Hjern)
	Projekt FAS	Leder misslyckande i skolan till ohälsa? (Anders Hjern)
Institutionen för neurovetenskap	Projekt FAS	Ungdomar med depression och matchade kontroller prospektivt följda under integration och anpassning till eget familjeliv, studier och arbete (Anne-Liis von Knorring)

Tabell 14. Avslutade avhandlingar inom Psykologi och medicin.

Institution	Typ	Författare	Titel
Institutionen för kvinnors och barns hälsa	Avh.	Kirsten Holmberg	Health Complaints, Bullying and Predictors of Attention-deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) in 10-year-olds in a Swedish Community
Institutionen för neurovetenskap	Avh.	Najah Khalifa	Tourette Syndrome and Tic Disorders in a Swedish School Population: Prevalence, Clinical Assessment, Background, Psychopathology, and Cognitive Function
Institutionen för psykologi	Avh.	Carin Tillman	Working Memory and Higher-Order Cognition in Children
		Cecilia Wåhlstedt	Specifying the Heterogeneity in Children with ADHD: Symptom Domains, Neuropsychological Processes, and Comorbidity
		Karin Cecilia Brocki	Executive Control Processes: Dimensions, Development and ADHD
		Lisbeth Henricsson	Warriors and Worriers: Development, Protective and Exacerbating Factors in Children with Behavior Problems. A Study Across the First Six Years of School
		Sofia Diamantopoulou	Behavioral and Cognitive Aspects of Poor Peer Relations in Children

VI. Pedagogik

Merparten av den forskning som bedrivs vid Pedagogiska institutionen och som kan klassas som utbildningsvetenskaplig har förts till en egen kategori, Pedagogik. Vid sidan om den forskning som bedrivs vid Pedagogiska institutionen förekommer en del pedagogisk forskning vid Centrum för genusvetenskap. Ämnesmässigt återspeglas inte oväntat pedagogikens stora intresse för ungdomsskolan. Ingångarna vittnar också om ämnets breda register: här återfinner vi studier av den enskilda individens lärande som studier av den svenska skolans ”bedömningskultur”, läroplanernas förändring över tid och skolans styrning. Genusperspektiv är väl representerade, såväl som forskning om ämnesområdena, till exempel svenskämnet och NO-utbildningen. Den fakultetsfinansierade forskningen framstår som mer betydande än den externfinansierade.

I KoF-utvärderingen lyfts två forskningsgrupper inom den Pedagogiska institutionen fram, Studies in Educational Policy and Educational Philosophy (STEP) och Studies in Everyday Life: Interaction and experiences in educational settings (ELSIE). Det är i praktiken inom ramen för dessa två gruppers verksamhet som den externa forskningen bedrivs och doktorandarbeten produceras. Båda grupperingarna, menar utvärderarna, förtjänar strategiskt uppmärksamhet från institutionsledningen. STEP-gruppens verksamhet har refererats till ovan, se under rubriken Organisation, politologi och juridik. Vad gäller Studies in Everyday Life: Interaction and experiences in educational settings (ELSIE) sägs att denna nyare forskningsgrupp är:

> … led impressively by a younger professor recruited from another university. The research is directed to studies of childhood, learning and identity as socially situated and constituted phenomena. The theoretical and methodological profile of the group is well defined and coherent. Doctorial training and postdoctoral research is well integrated in the research and seminars. Projects are addressing children’s identity work and peer-group interaction, micro-interactional research on learning and remembering, equity in education and children’s rights. The group is highly productive and publishing in recognized international journals. The group has been very successful in initiating projects and obtaining external financing. The lack of support from the university to a newly recruited highly competent, creative and team-oriented scientific leader, is however disappointing.[44]

[44] Ibid., p. 141.

Tabell 15. Exempel på projekt inom Pedagogik.

Institutionen för pedagogik	Projekt	Framtidens utbildningshistoria (Ulf P Lundgren)
	Projekt VR-UVK	Internationella kunskapsmätningar, nationell bedömningskultur och reformhistoria (Eva Forsberg)
	Forskarass. VR-UVK	Lärande i undervisning (Cathrin Martin)
	Projekt VR-UVK	Mobbning som socialt samspel. En interaktionsstudie av elevers vardagliga kamratgruppsaktiviteter i en mångkulturell skola (Ann-Carita Evaldsson)
	Projekt VR-UVK	Pojkar i behov av särskilt stöd - En studie av maskulinitet, särbehandling och socialisation i särskilda undervisningsgrupper (Ann-Carita Evaldsson)
	Forskarass. VR-UVK	Utbildning och intelligens (Christian Lundahl)
Centrum för genusvetenskap	Projekt VR-UVK	Feministisk pedagogik i olika lärandemiljöer. Ett aktionsforskningsprojekt i förskola, folkhögskola och högskola. (Fredrik Bondestam)
	Program	GenNa: Nature/Culture Boundaries and Transgressive Encounters (Margaretha Fahlgren)

Tabell 16. Avslutade avhandlingar inom Pedagogik.

Institution	**Typ**	**Författare**	**Titel**
Pedagogiska institutionen	Avh.	Carina Fast	Sju barn lär sig läsa och skriva: Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola
		Cathrin Martin	From other to self. Learning as Interactional Change
		Christian Lundahl	Viljan att veta vad andra vet: Kunskapsbedömning i tidigmodern, modern och senmodern skola
		Christina Hellblom-Thibblin	Kategorisering av barns "problem" i skolans värld: En undersökning av skolhälsovårdsrapporter läsåren 1944/45-1988/89
		Daniel Pettersson	Internationell Kunskapsbedömning som inslag i nationell styrning av skola
		Hans Nytell	Från kvalitetsidé till kvalitetsregim: Om statlig styrning av skolan
		Helen Melander	Trajectories of Learning: Embodied Interaction in Change
		Henrik Román	Skönheten och nyttan: Om synen på gymnasiesvenskans litteraturundervisning 1947-1985
		Katarina Gustafson	Vi och dom i skola och stadsdel: Barns identitetsarbete och sociala geografier
		Margareta Svennbeck	Omsorg om naturen: Om NO-utbildningens selektiva traditioner med fokus på miljöfostran och genus
		Maria Folke-Fichtelius	Förskolans formande: Statlig reglering 1944–2008
		Marie Karlsson	Föräldraidentiteter i livsberättelser
		Mia Heikkilä	Kommunikativa resurser för lärande: Barns gester, blickar och tal i tre skolmiljöer
		Monica Langerth Zetterman	Innehållsdesign: Principer, metoder och verktyg samt tillämpningar inom utbildningshistorisk forskning och undervisning
		Niclas Månsson	Negativ socialisation: Främlingen i Zygmunt Baumans författarskap
		Pia Skott	Läroplan i rörelse: Det individuella programmet i möte mellan nationell utbildningspolitik och kommunal genomförandepraktik
		Thérèse Hartman	Problem eller tillgång? En studie om social och etnisk mångfald i högskolan

VII. Humaniora

Inom Humaniora återfinns flera miljöer (Institutionen för litteraturvetenskap, Konstvetenskapliga institutionen, Institutionen för ABM, Teologiska institutionen, Institutionen för kultur, utbildning och medier, Institutionen för didaktik) som gemensamt intresserar sig frågor om bildning, livsåskådning, politik och ideologi inom utbildningsväsendet i historien och i nutid. Även inom detta område finns en bredd, de sex institutionerna representerar tre fakulteter, där den historisk filosofiska är mest betydande. Forskningen är också bred i den meningen att det återfinns en stor variation av intressen: den skönlitterära textens ställning i dagens skola, vältalighetens betydelse för bildningen i det svenska 1700- och 1800-talen, studentrevoltens effekter och sociala förutsättningar, det fornskandinaviska stoffet i folkskolans texter. Intresset riktas inte bara mot det traditionellt fattade utbildningssystemet, exempel på den breda tolkning av fostran och lärande som denna forskning utgår ifrån är till exempel intresset för folkbildningen, eller den praktiska kunskap som textilt hantverk representerar. Den fakultetsfinansierade forskningen är mer betydande än den externfinansierade forskningen.

De miljöer och institutioner som samlas under rubriken representerar en omfattande forskningsverksamhet. Den rika och högkvalitativa forskningen vid Litteraturvetenskapliga institutionen och potentialen på retorikens områden har påpekats ovan (se avsnittet om Utbildningshistoria ovan), vilket även gäller för forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi (SEC), se Utbildningssociologi ovan. Vid den teologiska institutionen konstateras att mycken forskning hög internationell klass. Av relevans för utbildningsvetenskap är framför allt religionssociologi, religionspsykologi, religionshistoria och etik. Dessutom finns ett separat forskningscentrum, Centrum för forskning om religion och samhälle (CRS), som är värd för ett Linnéprogram, The Impact of Religion. Om centret konstateras följande:

> The centre ‘Religion and Society’ gives evidence of a strong and result-oriented research group. The results achieved from the research activities so far have been well received, and it has ongoing and planned research projects that indicate active leadership and high academic quality. The panel approves of the fact that the centre has been combining fruitfully empirical, systematical and historical approaches in its research.[45]

Tabell 17. Exempel på projekt inom Humaniora.

Litteraturvetenskapliga institutionen	Projekt VR-UVK	Den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning – Om läsning och litteraturundervisning (Lena Kåreland)
	Projekt RJ	Retorik och antiretorik. Retorikens förändringar under svenskt 1700- och 1800-tal (Ann Öhrberg)
Teologiska institutionen	Projekt VR-HS	Biologers livsåskådning. Om biologers syn på den egna vetenskapens relevans för frågor om mening och sammanhang i tillvaron (Mikael Stenmark)
	Program VR	The Impact of Religion: Challenges for Society, Law and Democracy (Anders Bäckström)
Institutionen för utbildning, kultur och medier	Projekt VR-UVK	Sextioåtta. En utbildningssociologisk studie av den svenska studentrevoltens sociala förutsättningar och effekter på kulturens fält (Donald Broady)

45

Tabell 18. Avslutade avhandlingar inom Humaniora.

Institution	Typ	Författare	Titel
Institutionen för ABM	Lic.	Jesper Ducander	Från någon som vet till andra som inte vet: - en studie av Alf Henrikson som folkbildare
Konstvetenskapliga institutionen	Avh.	Annelie Holmberg	Hantverksskicklighet och kreativitet: Kontinuitet och förändring i en lokal textillärarutbildning 1955-2001
Litteraturvetenskapliga institutionen	Avh.	AnnaKarin Kriström	De gränslösa böckerna: Allålderslitteratur i Sverige under 1960- och 1970-talen, med studier i Hans Alfredsons och Barbro Lindgrens tidiga författarskap
		Helen Schmidl	Från vildmark till grön ängel: Receptionsanalyser av läsning i åttonde klass
Teologiska institutionen	Avh.	Johan Wickström	Våra förfäder var hedningar: Nordisk forntid som myt i den svenska folkskolans pedagogiska texter fram till år 1919
	Lic.	Johan Wickström	Fornskandinaviskt stoff i den svenska folkskolans pedagogiska texter: En bred empirisk inventering av etniska, mytiska, kultiska, politiska, sociala, genusmässiga och övergångstida framställningar
Institutionen för didaktik	Avh.	Jenny Berglund	Teaching Islam: Islamic Religious Education at Three Muslim Schools in Sweden

VIII. Språk

Inom Språk samlas forskare som rent innehållsligt har olika intressen, men vars gemensamma utgångspunkt ligger i att de studerar språket som ett instrument eller redskap i bildning och lärande. Det kan handla såväl om hur språket avkodas i läsförståelsestudier, som hur det formaliseras i tester och prov. En annan ingång är studiet av språkets muntliga och sociala dimensioner, och språk och skrivfärdigheter. Frågeställningarna rör inte heller bara svenskan, utan också de moderna språken och etniska minoriteter. Forskningen finansieras i stor utsträckning av fakultetsmedel och inom denna kategori är de språkvetenskapliga institutionerna och framför allt Institutionen för nordiska språk mest tongivande. De fyra externfinansierade projekt som identifierats sprider sig över tre fakulteter, den historisk filosofiska, den utbildningsvetenskapliga och den språkvetenskapliga.

De berörda institutionerna inom den språkvetenskapliga fakulteten får generellt goda omdömen i KoF-utvärderingen. Om den institutions om svarar för den tyngsta insatsen vad gäller utbildningsvetenskaplig forskning, Institutionen för nordiska språk, konstateras:

> As a whole, the department is doing well, having productive staff members with a strong urge also to fulfil the "third mission". The average production rate is the highest within the Faculty, and the numbers document very high research productivity. […]The department builds on long and proud scholarly traditions, particularly in language history and comparative linguistics. This tradition was renewed and strengthened in the 1970s with sociolinguistics and text analysis. These combined traditions now form a very strong part of the identity of the department.[46]

Forskningen inom "Studies of Language Practice" (STOLP) vid Institutionen för didaktik utgör ett tungt bidrag inom denna kategori. Forskningsgruppens verksamhet beskrivs på följande sätt:

> The research activities at the department cover a wide range of curriculum issues. Most of the research is embedded in two research milieus, one dealing with "Studies of Language Practice" (STOLP) and the second with "Studies of Meaning Making in Educational Discourses" (SMED). Both state as starting point for their research a focus on "institutionalized content" (educational, teaching, learning etc. content) and on educational processes (such as teaching, learning, socialization). The current research of the STOLP group looks into different aspects of children's and adolescents' language practice in and out of school.[47]

Forskningskvaliteten bedöms som hög:

> All in all, the department has the equivalent of 1.5 FTE based on its institutional budget. All other research is financed by external support, mostly research grants from the Swedish Research Council, to a lesser degree from other public funding. Taking this limitation into account, the quality and amount of research activities is quite impressive. The research is addressing important educational and social questions based on coherent and well established theoretical frameworks. Both research groups are well recognized within Swedish and Nordic educational research. Some of their results have been published and well received internationally.[48]

[46] Ibid., p. 178.

[47] Ibid., p. 143.

[48] Ibid., p. 143.

Tabell 19. Projekt inom Språk.

Institutionen för lingvistik och filologi	Projekt VR-UVK	Matematikens och naturvetenskapens texter och språk i prov (Anna Sågvall Hein, Caroline Liberg)
Centrum för multietnisk forskning	Projekt RJ	Revitalization against all odds? The South Sámi language in Sweden (Leena Huss)
Institutionen för didaktik	Nätverk VR-UVK	Nätverket för forskning om literacy practices (Leif Östman)
	Projekt VR-UVK	Testet under lupp - Konstruktion av läsförståelse i internationella läsundersökningar (Caroline Liberg)

Tabell 20. Avslutade avhandlingar inom Språk.

Institution	**Typ**	**Författare**	**Titel**
Engelska institutionen	Avh.	Johanna McElwee	The Nation Conceived: Learning, Education, and Nationhood in American Historical Novels of the 1820s
Institutionen för lingvistik och filologi	Avh.	Agnes Edling	Abstraction and authority in textbooks: The textual paths towards specialized language
		Jenny W. Folkeryd	Writing with an Attitude: Appraisal and student texts in the school subject of Swedish
		Åsa af Geijerstam	Att skriva i naturorienterande ämnen i skolan
Institutionen för moderna språk	Avh.	Charlotte Lindgren	“Look, Mommy: the sun came up”: Use of past tense forms in the narratives of French-speaking children in Sweden
		Christine Fredriksson	Acquisition Phases, Developmental Sequences and Acquisition Order: The Acquisition of German Verb Morphology by Young German Language Learners in a Swedish School
Institutionen för nordiska språk	Avh.	Anna Malmbjer	Skilda världar: En språkvetenskaplig undersökning av gruppsamtal som undervisnings- och lärandeform inom högre utbildning
		Anne Palmér	Samspel och solostämmor: Om muntlig kommunikation i gymnasieskolan
		Barbro Hagberg-Persson	Barns mångfaldiga språkresurser i mötet med skolan
		Inger Gröning	Språk, interaktion och lärande i mångfaldens skola
		Maria Eklund Heinonen	Processbarhet på prov: Bedömning av muntlig språkfärdighet hos vuxna andraspråksinlärare
Institutionen för didaktik	Avh.	Jörgen Mattlar	Skolbokspropaganda?: En ideologianalys av läroböcker i svenska som andraspråk (1995-2005)

IX. Naturvetenskap och teknik

Inom Naturvetenskap och teknik kunde kanske forskningen förväntas vara homogen, men det går intressant nog att konstatera att också här återspeglas utbildningsvetenskapens flerdimensionalitet liksom att historiska perspektiv är lika självklara som samtida. Likaväl som att man här bedriver forskning om matematikämnets historiska utveckling, studeras lärandeprocesser i arbetet med datasystem, fysikens undervisningskonst, laborationens genusskapande praktiker, och nybörjarstudenter i programmering. Karakteristisk är dock forskningen nästan uteslutande även kan ses ämnesdidaktiskt. Till skillnad från många andra områden är de egna metoderna och teorierna inom området inte nyttjade i forskningen utan teknik och naturvetenskap är snarare föremål för undersökningarna. Endast tre institutioner, Institutionen för fysik och materialvetenskap, Institutionen för informationsteknologi och Matematiska institutionen, och ett centrum, Centrum för genusvetenskap, är representerade men den ämnesmässiga variationen är påtaglig. Koncentrationen till vissa institutioner innebär också att de miljöer som finns är förhållandevis stora. Dessutom kan noteras att den utbildningsvetenskapliga forskningen inom naturvetenskap och teknik nästan uteslutande sker med fakultetsmedel.

Den generella kvaliteten på forskningen vid de ingående institutionerna är hög. Om Avdelningen för teknisk databehandling inom Institutionen för informationsteknologi sägs att: “The overall impression of the research is that it is of internationally high standard with elements of top-level activities. Furthermore, there is a possibility of reaching a world-leading position on a broader basis.”[49] Angående Institutionen för fysik och materialvetenskap konstateras att:

> We first note that there are various indicators of the world-leading standard of research in this department: about 50 invited or plenary talks per year at international conferences, an extensive list of prizes and awards to both senior and junior research staff, and perhaps most significantly, a high number of tenure-track awards to young faculty (see figure 18.1 in General Comments). The research funding of the Department also reflects a high-quality effort, with 15 EU-funded activities based on 55 research contracts from the Swedish Research Council.[50]

Den enhet som svarar för den utbildningsvetenskapliga forskningen i fysik ges mycket utrymme i utvärderingen:

> The physics education group has as their main scientific objective improving teaching and learning in physics through studying and understanding of the experience of learning physics and how this relates to the educational environment. Their research is directed to teaching and learning at the university level, which is particularly fruitful for the group as well as for all of the departments of physics, where their colleagues can directly benefit from this didactics research. In particular, their study on students’ understanding of probability and other difficult-to-grasp concepts in quantum mechanics is of importance to the physics community in general. This is a unique research focus in Sweden and a recently-initiated activity at Uppsala University. Therefore, it is still in a stage of development.[51]

Området faller också ut väl i utvärderingen:

[49] Ibid., p. 254.

[50] Ibid., p. 281.

[51] Ibid., p. 281.

> Finally considering physics education research, we find the presentation, plans, and publication record of this small group to be very good, and believe its research is of an internationally recognized standard.[52]

Den matematiska institutionen brottas framför allt med interna ledningsproblem.[53] Mycket av utvärderingen ägnas åt detta och den matematikhistoriska och matematikdidaktiska forskningen lämnas tyvärr okommenterad.

Tabell 21. Färdiga avhandlingar inom Naturvetenskap och teknik.

Institution	Typ	Författare	Titel
Centrum för genusvetenskap	Avh.	Anna T Danielsson	Doing Physics - Doing Gender: An Exploration of Physics Students' Identity Constitution in the Context of Laboratory Work
	Lic.	Anna T Danielsson	The gendered doing of physics: A conceptual framework and its application for exploring undergraduate physics student' identity formation in relation to laboratory work
Institutionen för fysik och materialvetenskap	Avh.	Anna T Danielsson	Doing Physics - Doing Gender: An Exploration of Physics Students' Identity Constitution in the Context of Laboratory Work
		Daniel Domert	Explorations of University Physics in Abstract Contexts: From de Sitter Space to Learning Space
		John Airey	Science, Language, and Literacy: Case Studies of Learning in Swedish University Physics
	Lic.	Anna T Danielsson	The gendered doing of physics: A conceptual framework and its application for exploring undergraduate physics student' identity formation in relation to laboratory work
		Bjørn Friis Johannsen	Attrition in University Physics. A narrative study of individuals reacting to a collectivist environment
		Daniel Domert	An exploration of abstract physics in the spirit of the scholarship of teaching
		Johan Falk	Students' depictions of quantum mechanics: a contemporary review and some implications for research and teaching
		John Airey	Physics Students' Experiences of the Disciplinary Discourse Encountered in Lectures in English and Swedish
		Liselott Dominicus	The Scholarship of Teaching and Learning: A Study of the Crafting of Teaching Practice in University Physics
Institutionen för informationsteknologi	Avh.	Anders Berglund	Learning computer systems in a distributed project course: The what, why, how and where
		Anna Eckerdal	Novice Programming Students' Learning of Concepts and Practise
	Lic.	Anna Eckerdal	Novice students' learning of object-oriented programming
		Jonas Boustedt	Students Working with a Large Software System: Experiences and Understandings
		Mattias Wiggberg	Unwinding Processes in Computer Science Student Projects
Matematiska institutionen	Avh.	Johan Prytz	Speaking of Geometry: A study of geometry textbooks and literature on geometry instruction for elementary and lower secondary levels in Sweden, 1905-1962, with a special focus on professional debates
		Kajsa Bråting	Studies in the Conceptual Development of Mathematical Analysis
	Lic.	Kajsa Bråting	A Study of the Development of Concepts in Mathematics

[52] Ibid., p. 284.

[53] Ibid., p. 249.

X. Didaktik

Didaktik är det största enskilda området. Det finns en stor bredd vid universitet. Inom historisk filosofisk fakultet förekommer didaktisk forskning vid Centrum för genusvetenskap och Litteraturvetenskapliga institutionen, inom Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Kulturgeografiska institutionen och Pedagogiska institutionen, inom Språkvetenskapliga fakulteten vid Institutionen för lingvistik och filologi, Institutionen för moderna språk och Institutionen för nordiska språk, inom Teknisk-naturvetenskaplig fakultet vid Institutionen för fysik och materialvetenskap, Institutionen för informationsteknologi och Matematiska institutionen, samt inom utbildningsvetenskaplig fakultet vid Institutionen för didaktik. Den ämnesdidaktiska forskningen är väl företrädd inom många skolämnen såsom svenska, matematik och geografi. Däremot finns det lite ämnesdidaktisk inom vissa naturvetenskapliga ämnen och inom samhällskunskap. Den institution som bedriver mest didaktisk forskning är Institutionen för didaktik. Bland annat finns ett flertal externfinansierade projekt med fokus på såväl läsning som naturvetenskapliga perspektiv. Två forskarskolor är förlagda till institutionen. Det finns ytterligare forskarskola med stora didaktiska inslag. Den kulturgeografiska institutionen är ansvarig för en nationell forskarskola i geografi som riktar sig till lärare i geografi. Forskarskolan har 25 platser och av dessa har 7 personer en inriktning på avhandlingsarbete som kan klassas som utbildningsvetenskaplig, främst didaktiska.

I KoF lyfts den didaktiska forskningen inte alltid fram. Detta kan sannolikt bero på att den anses ligga lite vid sidan av institutionens kärnverksamhet inom forskningen. Ett tydligt undantag har noterats. Inom fysik framhålls fysikens didaktik (se ovan under rubriken Naturvetenskap och teknik). Den didaktiska forskningen vid Uppsala universitet representeras således i KoF nästan uteslutande av den forskning som sker vid Institutionen för didaktik. Om denna sägs:

> The research activities at the department cover a wide range of curriculum issues. Most of the research is embedded in two research milieus, one dealing with “Studies of Language Practice” (STOLP) and the second with “Studies of Meaning Making in Educational Discourses” (SMED). Both state as starting point for their research a focus on “institutionalized content” (educational, teaching, learning etc. content) and on educational processes (such as teaching, learning, socialization). The current research of the STOLP group looks into different aspects of children’s and adolescents’ language practice in and out of school. The SMED team focuses on institutionalized educational discourses and the interplay of individual, social and institutionalized conditions of meaning making, often with special regard to science teaching and learning.[54]

Forskningskvaliteten bedöms vidare som hög:

> All in all, the department has the equivalent of 1.5 FTE based on its institutional budget. All other research is financed by external support, mostly research grants from the Swedish Research Council, to a lesser degree from other public funding. Taking this limitation into account, the quality and amount of research activities is quite impressive. The research is addressing important educational and social questions based on coherent and well established theoretical frameworks. Both research groups are well recognized within Swedish and Nordic educational research. Some of their results have been published and well received internationally.[55]

[54] Ibid., p. 143.

[55] Ibid., p. 143.

Tabell 22. Exempel på projekt inom Didaktik.

Institutionen för didaktik	Projekt VR-UVK	Att lära sig demokrati (Carl-Anders Sävfström)
	Projekt VR-UVK	Den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning – Om läsning och litteraturundervisning (Lena Kåreland)
	Forskarskola VR-VUK	Nationella forskarskolan för utbildning och hållbar utveckling (Leif Östman)
	Projekt VR-UVK	Naturmöten och miljömoraliskt lärande – en tvärvetenskaplig studie av utbildningspraktiker för hållbar utveckling utifrån miljödidaktiska, miljöetiska och miljöhistoriska perspektiv (Leif Östman)
	Nätverk VR-UVK	Nätverket för forskning om literacy practices (Leif Östman)
	Projekt VR-UVK	Testet under lupp - Konstruktion av läsförståelse i internationella läsundersökningar (Caroline Liberg)
Litteraturvetenskapliga institutionen	Projekt VR-UVK	Den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning – Om läsning och litteraturundervisning (Lena Kåreland)
Kulturgeografiska institutionen	Forskarskola Utb.dept.	Forskarskola i geografi
Pedagogiska institutionen	Forskarass. VR-UVK	Lärande i undervisning (Cathrin Martin)
Institutionen för fysik och materialvetenskap	Projekt VR-UVK	Representationer och kunskapskonstruktion: Ämnesdiskurs som ett nyskapande perspektiv för att förstå naturvetenskaplig undervisning och lärande (Cedric Linder)

Tabell 23. Färdiga avhandlingar inom Didaktik.

Institution	Typ	Författare	Titel
Centrum för genusvetenskap	Avh.	Anna T Danielsson	Doing Physics - Doing Gender: An Exploration of Physics Students' Identity Constitution in the Context of Laboratory Work
Litteraturvetenskap-liga institutionen	Avh.	Helen Schmidl	Från vildmark till grön ängel: Receptionsanalyser av läsning i åttonde klass
Kulturgeografiska institutionen	Avh.	Lena Molin	Rum, frirum och moral: En studie av skolgeografins innehållsval
Pedagogiska institutionen	Avh.	Carina Fast	Sju barn lär sig läsa och skriva: Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola
		Eva Lundqvist	Undervisningssätt, lärande och socialisation: Analyser av lärares riktningsgivare och elevers meningsskapande i NO-undervisning
		Helen Melander	Trajectories of Learning: Embodied Interaction in Change
		Jonas Almqvist	Learning and Artefacts: On the Use of Information Technology in Educational Settings
		Margareta Svennbeck	Omsorg om naturen: Om NO-utbildningens selektiva traditioner med fokus på miljöfostran och genus
		Monica Zetterman	Innehållsdesign: Principer, metoder och verktyg samt tillämpningar inom utbildningshistorisk forskning och undervisning
		Niclas Månsson	Negativ socialisation: Främlingen i Zygmunt Baumans författarskap
Institutionen för lingvistik och filologi	Avh.	Agnes Edling	Abstraction and authority in textbooks: The textual paths towards specialized language
		Åsa af Geijerstam	Att skriva i naturorienterande ämnen i skolan
Institutionen för moderna språk	Avh.	Charlotte Lindgren	“Look, Mommy: the sun came up”: Use of past tense forms in the narratives of French-speaking children in Sweden
		Christine Fredriksson	Acquisition Phases, Developmental Sequences and Acquisition Order: The Acquisition of German Verb Morphology by Young German Language Learners in a Swedish School
Institutionen för nordiska språk	Avh.	Barbro Hagberg-Persson	Barns mångfaldiga språkresurser i mötet med skolan
		Inger Gröning	Språk, interaktion och lärande i mångfaldens skola
		Maria Eklund Heinonen	Processbarhet på prov: Bedömning av muntlig språkfärdighet hos vuxna andraspråksinlärare
Institutionen för fysik och materialvetenskap	Avh.	Anna T Danielsson	Doing Physics - Doing Gender: An Exploration of Physics Students' Identity Constitution in the Context of Laboratory Work
		Daniel Domert	Explorations of University Physics in Abstract Contexts: From de Sitter Space to Learning Space
		John Airey	Science, Language, and Literacy: Case Studies of Learning in Swedish University Physics
	Lic.	Bjørn Friis Johannsen	Attrition in University Physics. A narrative study of individuals reacting to a collectivist environment
		Daniel Domert	An exploration of abstract physics in the spirit of the scholarship of teaching
		Johan Falk	Students' depictions of quantum mechanics: a contemporary review and some implications for research and teaching
		John Airey	Physics Students' Experiences of the Disciplinary Discourse Encountered in Lectures in English and Swedish
		Liselott Dominicus	The Scholarship of Teaching and Learning: A Study of the Crafting of Teaching Practice in University Physics
Institutionen för informationsteknologi	Avh.	Anders Berglund	Learning computer systems in a distributed project course: The what, why, how and where
		Anna Eckerdal	Novice Programming Students' Learning of Concepts and Practise
	Lic.	Anna Eckerdal	Novice students' learning of object-oriented programming
		Jonas Boustedt	Students Working with a Large Software System: Experiences and Understandings
		Mattias Wiggberg	Unwinding Processes in Computer Science Student Projects
Matematiska institutionen	Avh.	Johan Prytz	Speaking of Geometry: A study of geometry textbooks and literature on geometry instruction for elementary and lower secondary levels in Sweden, 1905-1962, with a special focus on professional debates
		Kajsa Bråting	Studies in the Conceptual Development of Mathematical Analysis
	Lic.	Kajsa Bråting	A Study of the Development of Concepts in Mathematics
Institutionen för didaktik	Avh.	Jenny Berglund	Teaching Islam: Islamic Religious Education at Three Muslim Schools in Sweden
		Jörgen Mattlar	Skolbokspropaganda?: En ideologianalys av läroböcker i svenska som andraspråk (1995-2005)
		Silvia Edling	Ruptured narratives: An analysis of the contradictions within young people's responses to issues of personal responsibility and social violence within an educational context

Ämnesdidaktisk kompetens

Med ämnesdidaktisk kompetens avses här ”såväl praktisk kunskap i som teoretisk kunskap om undervisnings- och lärandeprocesser i relation till särskilda ämnen och kunskapsområden. Ämnesdidaktisk kompetens ska vila på vetenskaplig grund och stöttas av en vetenskaplig ’infrastruktur’. Till ämnesdidaktisk kompetens räknas bland annat teoretiska och praktiska frågor om undervisning och om hur lärprocesser kan stimuleras inom ett visst kunskapsområde, hur kunskapsteoretiska perspektiv påverkar undervisning samt hur strukturella faktorer kan påverka barns och ungas förståelse av ett visst kunskapsstoff.”[56]

Hur de institutioner som har minst 5 helårsstudenter i lärarutbildningen besvarat frågor om ämnesdidaktisk kompetens framgår av Tabell 24. Nästan samtliga institutioner med utbildningsuppdrag har besvarat enkäten. I och med att frågorna var löst formulerade har institutionerna angivit sina svar med olika grad av precision och jämförbarheten är därför begränsad. Det går dock att skapa sig en översiktlig bild av kompetensläget. Av de institutioner som besvarat enkäten anser sig samtliga ha någon form av ämnesdidaktiskt kompetens. Omfattningen varierar och står i stort i proportion till antalet helårsstudenter. Institutioner med mer omfattande uppdrag i lärarutbildningen har också en större ämnesdidaktisk kompetens, medan institutioner med mindre

För att få en mer övergripande bild av den ämnesdidaktiska forskningen hänvisas till framför allt avsnittet om Didaktik ovan. Dessutom förekommer ämnesdidaktiskt forskning inom områdena Humaniora, Språk samt Naturvetenskap och teknik. Det man här kan notera är dock att vissa områden har en svagare didaktisk forskning inom sina ämnen. Det gäller exempelvis vissa ämnen inom naturvetenskap, där didaktisk forskning helt saknas inom kemi och biologi, samt inom vissa samhällsvetenskapliga ämnen som statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi. Till viss del kan detta vägas upp av en stark didaktisk forskning i fysik och informationsteknologi inom det naturvetenskapliga blocket och i kulturgeografi inom de samhällsvetenskapliga ämnena.

[56] Definition i den enkät som gått ut till institutioner vid Uppsala universitet som ett led i föreliggande resursinventering.

Tabell 24. Ämnesdidaktisk kompetens vid institutionerna.

Fakultet	Institution	Besvarat enkäten	Antal helårs-studenter	Antal lärare med ämnesdidaktisk kompetens	Områden
Teologiska fakulteten	Teologiska institutionen		50		
Historiefilosofiska fakulteten	Historiska institutionen	X	73	1 lektor med särskilt ansvar för lärarutbildning, 1 forskarassistent	Historiedidaktik, histografi, utbildningshistoria,
	Institutionen för musikvetenskap	X	18	11 tjänster varav 1 professor, 2 lektorer, 8 rimlärare	Didaktik med inriktning mot musikteoriundervisning, musikhistorieundervisning, sång- och instrumentundervisning samt kör- och ensembleledning
	Litteraturvetenskapliga institutionen	X	55	Många lärare tidigare skollärare, många har bedrivit ämnesdidaktisk forskning, 1 post doc med ämnesdidaktisk profil.	
Språkvetenskapliga fakulteten	Engelska institutionen	X	110	7 anställda, ospec. positioner	Engelsk språkvetenskap, amerikansk litteratur och kultur, brittisk litteratur
	Institutionen för moderna språk: Franska	X	30	2 anställda varav 1 timlärare	
	Institutionen för moderna språk: Spanska	X		1 universitetsadjunkt	
	Institutionen för moderna språk: Tyska	X		1 timlärare	
	Institutionen för nordiska språk		74		
Samhällsvetenskapliga fakulteten	Företagsekonomiska institutionen		5		
	Institutionen för kostvetenskaper	X	24	3 varav 1 professor, 1 adjunkt, 1 doktorand	Grundskola
	Institutionen för psykologi		11		
	Kulturgeografiska institutionen	X	30	5 licentiander, 3 lektorer/forskare	
	Nationalekonomiska institutionen		12		
	Sociologiska institutionen	X	18	Många ur personalen har univ.did-kurs.	
	Statsvetenskapliga institutionen	X	46	Samtlig personal (66 personer) angivna.	
Utbildningsvetenskapliga fakulteten	Institutionen för didaktik	X	813	*	*
	Institutionen för utbildning, kultur och medier	X	464	*	*
Teknisk/naturvetenskaplig fakulteten	Institutionen för biologisk grundutbildning		53		
	Fysiska institutionen	X	5	5 anställda, varav 1 prof., 1 lektor, 1 post.doc, 2 doktorander.	Fysikens didaktik
	Institutioner inom den kemiska sektionen	X	5	De flesta har ämnesdidaktiskt univ.utb.,	
	Matematiska institutionen	X	46	5 anställda	Matematikdidaktik och matematikhistoria

* Dessa två institutioners kompetenser är svåra att utläsa ur enkätsvaren. För att göra en rättvisande bedömning av de ämnesdidaktiska kompetenserna krävs en mer omfattande undersökning än vad som är möjligt att realisera inom ramen för detta uppdrag.

Verksamhetsförlagd utbildning

Vad gäller den verksamhetsförlagda utbildningen frågas i enkäten om denna kan ges i en tillräcklig omfattning och med en god kvalitet. Hur institutionerna svarar framgår av tabellen nedan. Det går inte från svaren utläsa om studenterna erhåller platser i tillräcklig omfattning (något som i många utvärderingar påpekas som ett problem). Däremot kan man bilda sig en uppfattning om lärarnas kompetenser. Återigen tycks det vara fallet att kompetensläget i stort följer hur stor lärarutbildningen är vid institutionen.

Tabell 25. Kompetens för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) vid institutionerna.

Fakultet	Institution	Besvarat enkäten	Antal helårs-studenter	Antal lärare med kompetens inom VFU	Områden
Teologiska	Teologiska institutionen		50		
Historiefilosofiska	Historiska institutionen	X	73	1 ansvarig lektor samt nätverk av historielärare i grund- och gymnasieskola	
	Institutionen för musikvetenskap	X	18	2 lektorer	Musikundervisning i grundskolans senare år
	Litteraturvetenskapliga institutionen	X	55	3 lektorer, ytterligare 10-talet anställda med erfarenheter av VFU	
Språkvetenskapliga	Engelska institutionen	X	110	4 anställda, ospec. positioner	
	Institutionen för moderna språk: Franska	X	30	1 timlärare	
	Institutionen för moderna språk: Spanska	X		1 universitetsadjunkt	
	Institutionen för moderna språk: Tyska	X		2 varav 1 timlärare, 1 universitetsadjunkt	
	Institutionen för nordiska språk		74		
Samhällsvetenskapliga	Företagsekonomiska institutionen		5		
	Institutionen för kostvetenskaper	X	24	1 professor ansvarig, lärarutbildade lärare	
	Institutionen för psykologi		11		
	Kulturgeografiska institutionen		30		
	Nationalekonomiska institutionen		12		
	Sociologiska institutionen	X	18	1 lektor	
	Statsvetenskapliga institutionen	X	46	Ett ospec. antal lektorer, 1 adjunkt.	Samhällskunskap inom grundskola och gymnasieskola
Utbildningsvetenskapliga	Institutionen för didaktik	X	813	*	*
	Institutionen för utbildning, kultur och medier	X	464	*	*
Teknisk/naturvetenskaplig	Institutionen för biologisk grundutbildning		53		
	Fysiska institutionen	X	5	4, varav 2 lektorer, 2 doktorander	
	Institutioner inom den kemiska sektionen	X	5	Oklart hur det arrangeras.	
	Matematiska institutionen	X	46	1 vik lektor	

* Dessa två institutioners kompetenser är svåra att utläsa ur enkätsvaren. För att göra en rättvisande bedömning av de ämnesdidaktiska kompetenserna krävs en mer omfattande undersökning än vad som är möjligt att realisera inom ramen för detta uppdrag.

Avslutande reflektioner

För att sammanfatta: Som lärosäte besitter Uppsala universitet stora resurser som skulle kunna nyttjas för att bygga upp en ny hållbar och högkvalitativ lärarutbildning i Uppsala. Det är ett av landets största lärosäten. Sett till antal studenter var Uppsala universitet det fjärde största lärosätet 2008 och det tredje största när det gäller forskarstudenter. Räknat i finansiella resurser är Uppsala det fjärde största lärosätet med avseende på statsanslag för grundutbildning, det näst största beträffande statsanslag för forsknings/forskarutbildning, samt det tredje största när det gäller externa bidrag till forsknings/forskarutbildning. I konkurrensen om medel från Vetenskapsrådet är Uppsala det näst mest lyckosamma lärosätet. Uppsala mycket framstående vad gäller internationalisering. I en kartläggning av alla lärosätens internationaliseringsarbete 2004 utsåg Högskoleverket Uppsala universitet till det bästa lärosätet. Uppsala är landets näst mest internationella lärosäte mätt i antal studenter som reser in och ut. På internationella rankningar brukar Uppsala kvala in bland de 100 främsta universiteten i världen.

Vidare: Den utbildningsvetenskapliga forskningen står vid Uppsala universitet mycket stark. Över 300 forskare som bedrivit utbildningsvetenskaplig forskning under åren 2004–2009 har identifierats. Den forskning som finansieras av fakultetsmedel är omfångsrik. Under den undersökta perioden har 95 avhandlingar lagts fram vid universitet. Vad gäller den externfinansierade forskningen är denna betydande. Under samma period har Uppsala universitet erhållit 47 projekt förlagda till lärosätet och finansierade av VR, RJ eller FAS. Totalt har universitetet kammat hem närmare 180 miljoner kronor till forskning med utbildningsvetenskaplig relevans, varav UVK bidragit med 100 mkr. Forskningen är också spridd över hela universitetet. Merparten av forskningen utförs av institutioner utanför de tre institutioner som ingår i beteckningen Pedagogikum.

Vid en genomgång av den senaste inventeringen av den utbildningsvetenskapliga forskningen vid Uppsala universitet har tio starka forskningsområden identifierats. Dessa är:

1) **Politologi, etc.** – Styrning, organisation, juridik
   Företagsekonomi, Statsvetenskap, Juridik, Pedagogik
2) **Nationalekonomi, kulturgeografi** – Effekter, resultat, systemanalyser
   Nationalekonomi, Kulturgeografi
3) **Utbildningssociologi** – Rekrytering, strukturer, miljöer, karriärer
   Utbildningssociologi, Sociologi, Etnologi
4) **Utbildningshistoria** – Skolformer, skolor, ämnen
   Utbildningshistoria, Historia, Idéhistoria, Pedagogik, Matematik
5) **Psykologi/Medicin** – Utvecklingspsykologi, utvecklingsrelaterade problem
   Psykologi, Barns och kvinnors hälsa, Neurovetenskap
6) **Pedagogik** – Inlärning, läroplansteori, bedömning, gruppdynamik
   Pedagogik, Genusvetenskap
7) **Humaniora** – Litteratur, utbildningssociologi, ämnesdidaktik
   Litteraturvetenskap, Teologi, Utbildningssociologi, ABM
8) **Språk** – Läs- och skrivinlärning, prov, literacy
   Nordiska språk, Didaktik, Lingvistik, Moderna språk
9) **Naturvetenskap/Teknik** – Ämnesdidaktik
   Fysik, IT, Matematik
10) **Didaktik –** Ämnesdidaktik, literacy, socialisation, mångfald, läroplansteori
    Didaktik, Naturvetenskap, Språk, Pedagogik

Sedd i relation till lärarutbildningen är all denna forskning naturligtvis oumbärlig och bör självfallet tas tillvara i utbildningen. Detta görs i dag i alldeles för lite omfattning.

Såväl den nuvarande som den kommande lärarutbildningen kan grovt delas in i tre större block:

1) Allmänna utbildningsvetenskap/Utbildningsvetenskaplig kärna
2) Verksamhetsförlagd utbildning
3) Ämnesstudier/inriktningar

De tio starka forskningsområdena inom utbildningsvetenskap som identifierats faller ut på olika sätt inom de tre delarna. De första sex områdena (Politologi, Nationalekonomi, Utbildningshistoria, Utbildningssociologi, Psykologi och Pedagogik) är mest relevanta inom 1) Allmänna utbildningsvetenskap/Utbildningsvetenskaplig kärna och till viss del även inom 2) Verksamhetsförlagd utbildning. De tre följande (Humaniora, Språk, Naturvetenskap/Teknik) faller mest naturligt inom 3) Ämnesstudier/inriktningar och även till viss del inom 2) Verksamhetsförlagd utbildning.

Ställer vi detta mot hur forskningsresurserna i dag används i lärarutbildningen framträder en bild där det finns en stor diskrepans mellan forskningen och undervisningen. En stor del av den utbildningsvetenskapliga forskningen har en inriktning som faller inom ramen kursinnehållet i det allmänna utbildningsområdet/den utbildningsvetenskapliga kärnan, men här bedrivs undervisningen nästan uteslutande av två institutioner, Institutionen för didaktik och Institutionen för utbildning, kultur och medier. Det stora flertalet institutioner och majoriteten av de utbildningsvetenskapliga forskarna är i dagsläget inte inblandade i den undervisning som bedrivs inom det allmänna utbildningsområdet. Ett sätt att få en bättre forskningsanknytning av den del av lärarutbildningen som fått emotta den hårdaste kritiken, framför allt för den bristande forskningsförankringen, vore självfallet att dra nytta av de resurser som redan finns vid universitetet. Vad det gäller övriga delar av lärarutbildningen, inriktningarna och den verksamhetsförlagda utbildningen, ser situationen bättre ut. I och med att ämnesinstitutionerna har ansvar för ämnesdidaktiken och den verksamhetsförlagda utbildningen har på ett bättre sätt den ämnesdiktiska forskningen som bedrivs vid andra institutioner än de som lyder under den utbildningsvetenskapliga nämnden tagits tillvara.

Ytterligare ett påpekande förtjänar att göras. Kartläggningen på en mer precis nivå av vilka forskningsresurser som förekommer vid Uppsala universitet har endast gällt den utbildningsvetenskapliga forskningen. Men det finns även mycken annan forskning vid Uppsala universitet som faller utanför ramen för utbildningsvetenskaplig forskning som är av stor relevans för lärarutbildningen. Här kan vi exempelvis nämna sådant som retorik, data-människa-interaktion, vetenskapsfilosofi, statistik, källkritik, barn- och ungdomsvetenskap, utvecklingspsykologi, organisationsteori, ledarskap, mm. Detta och mycket därtill har alltså inte inkluderats i denna inventering, men det torde vara en angelägen uppgift att undersöka ytterligare resurser vid Uppsala universitet som skulle kunna bidra till att skapa en hållbar och högkvalitativ lärarutbildning i Uppsala.

Referenser

Högskoleverket, *En gränslös högskola? Om internationalisering av grund- och forskarutbildning*, Högskoleverkets rapportserie 2005:1 R, Högskoleverket, Stockholm 2005.

Högskoleverket, *Universitet & högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2009. Tabellbilaga (Rapport 2009:12 R)*, Högskoleverket, Stockholm 2009.

Lidegran, Ida och Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet. Inventering 2009*, Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning vid Uppsala universitet, Uppsala universitet, Uppsala 2009.

Statens offentliga utredningar, *En hållbar lärarutbildning. Betänkande av Utredningen om en ny lärarutbildning (HUT)*, SOU 2008:109, Utbildningsdepartementet, Stockholm 2008

Uppsala universitet, *Program för forskning och forskarutbildning vid Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden 2002−2004*, rev. 2002-04-25, Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden, Uppsala universitet, Uppsala 2002.

Uppsala University, *Quality and Renewal 2007. An overall evaluation of research at Uppsala University 2006/2007*, [Kvalitet och förnyelse KoF 07], Uppsala University, Uppsala 2007.

Uppsala universitet, *Årsredovisning 2008*, Uppsala universitet, Uppsala 2009.

Vetenskapsrådet, *Årsredovisning 2008*, Vetenskapsrådet, Stockholm 2009.

Appendix 1. Tabeller

Figur 10. Antal anställda totalt och antal anställda inom undervisning och forskning, per institution, 2009. Sorterade efter antal anställda inom undervisning och forskning.

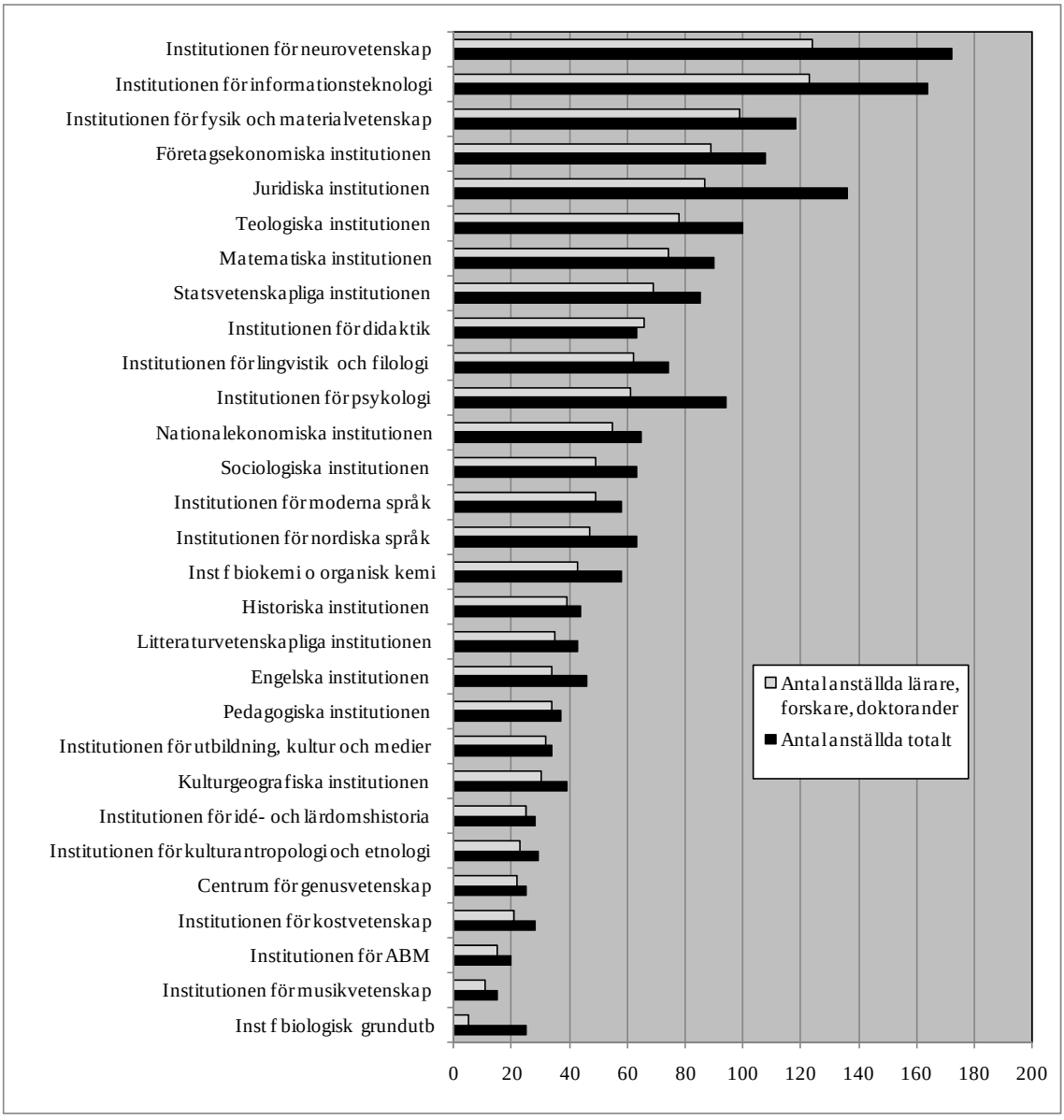

Figur 11. Antal anställda inom undervisning och inom forskning, per institution, 2009. Sorterade efter antal anställda inom undervisning och forskning.

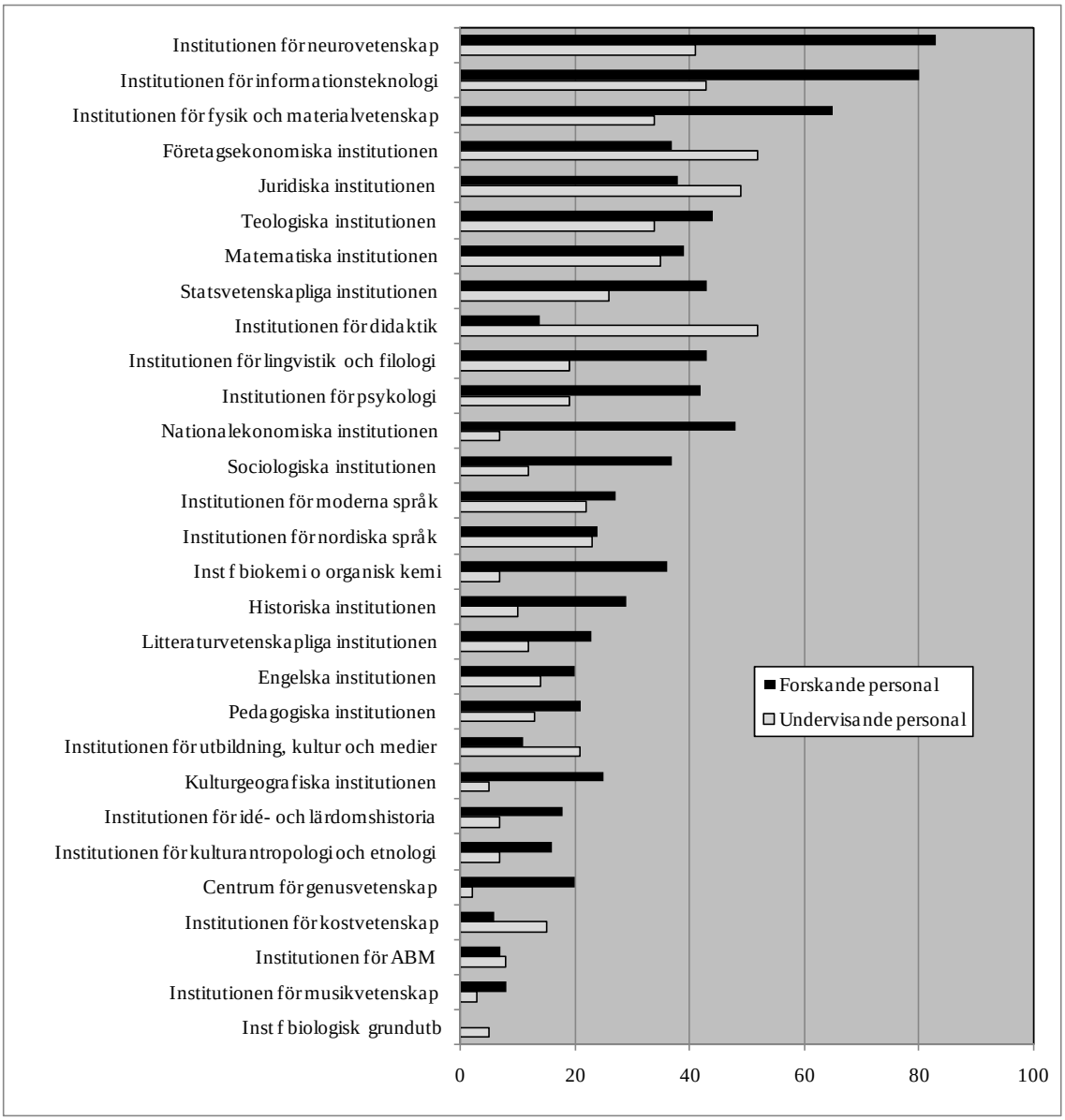

Figur 12. Antal anställda inom undervisning, lektorer och adjunkter, per institution, 2009. Sorterade efter antal anställda inom undervisning och forskning.

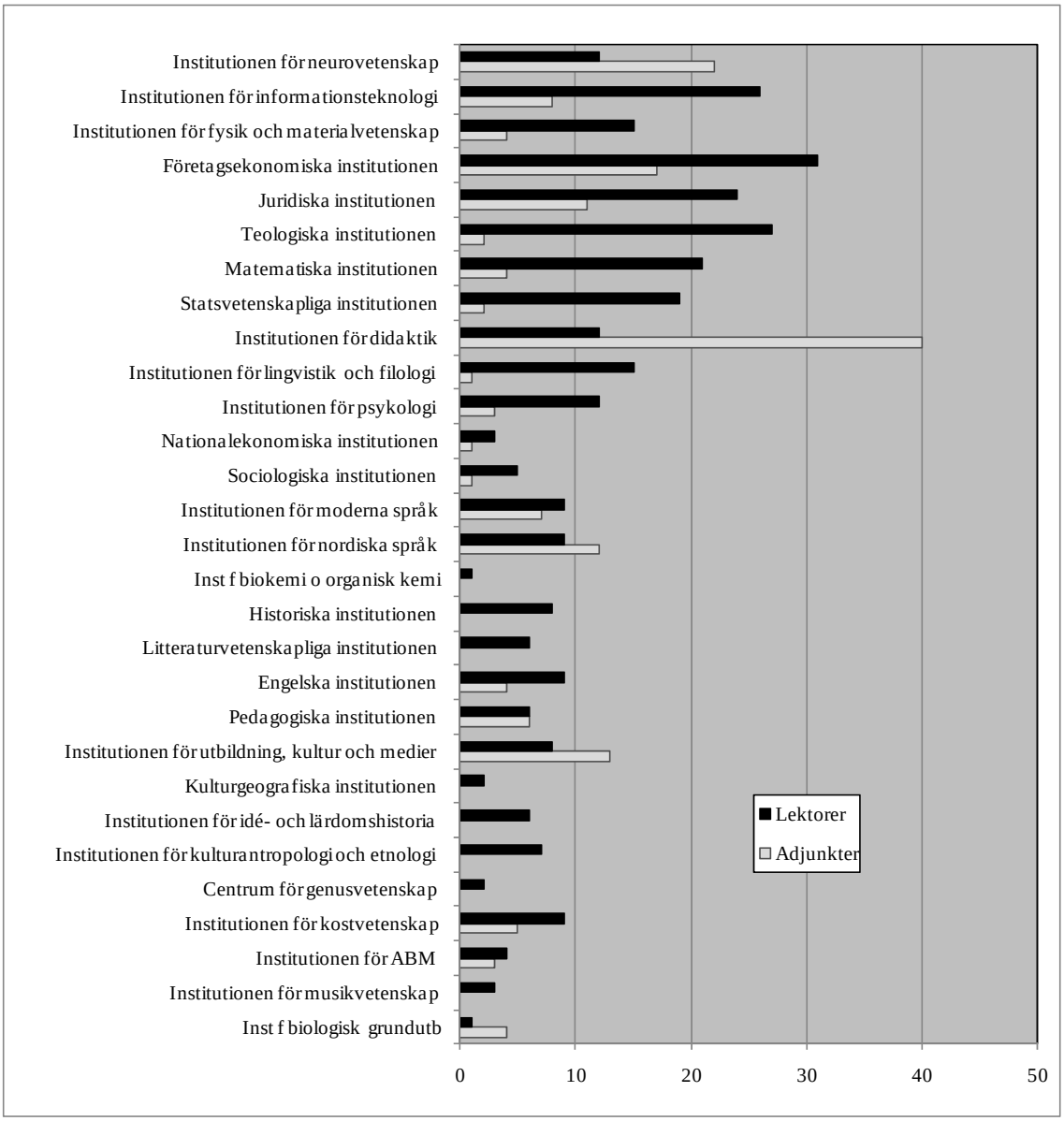

Figur 13. Antal anställda inom forskning, professorer, forskare och doktorander, per institution, 2009. Sorterade efter antal anställda inom undervisning och forskning.

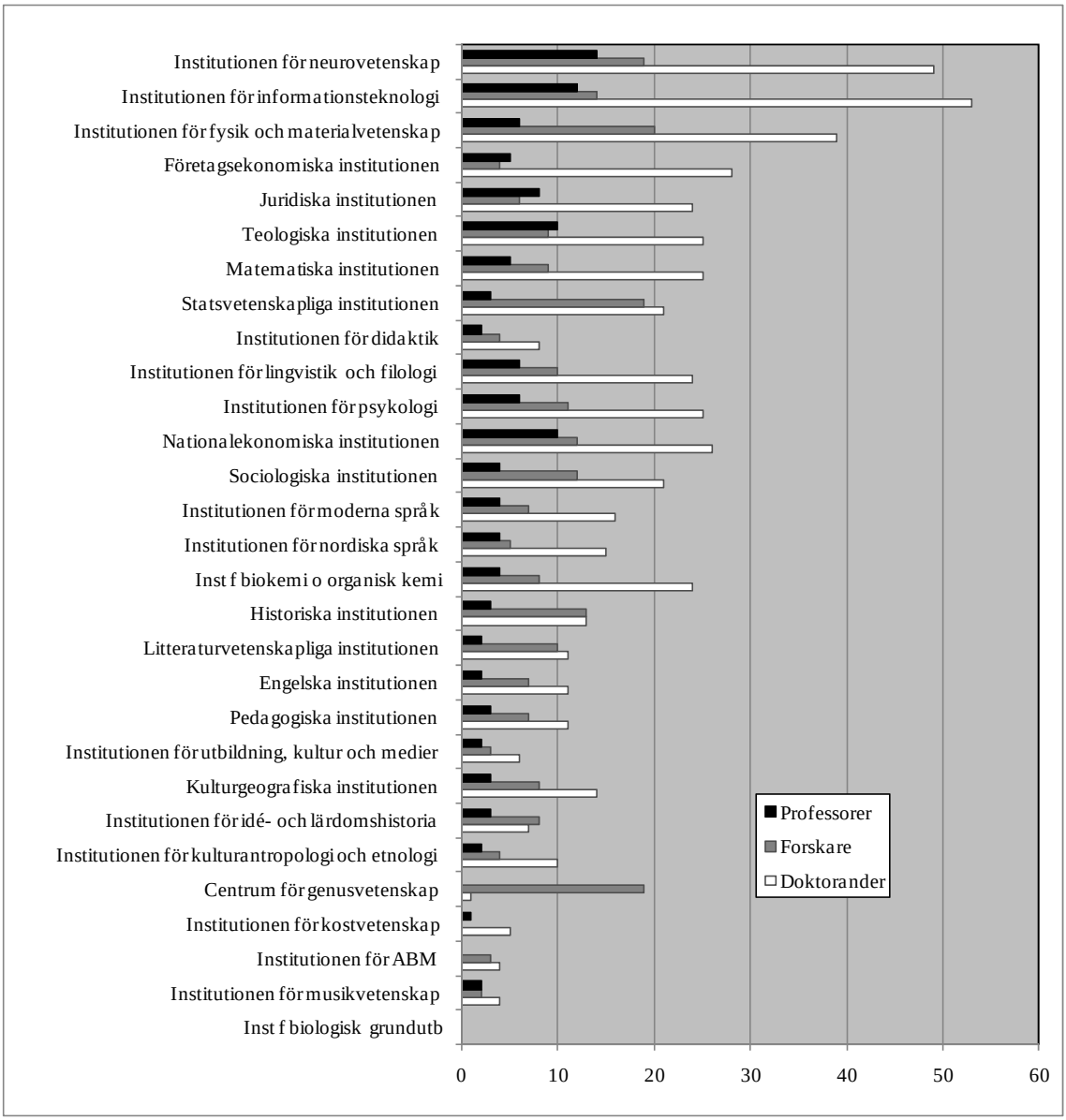

Figur 14. Intäkter för grundutbildning, för forskning samt totalt, per institution, 2008. Sorterade efter totala intäkter.

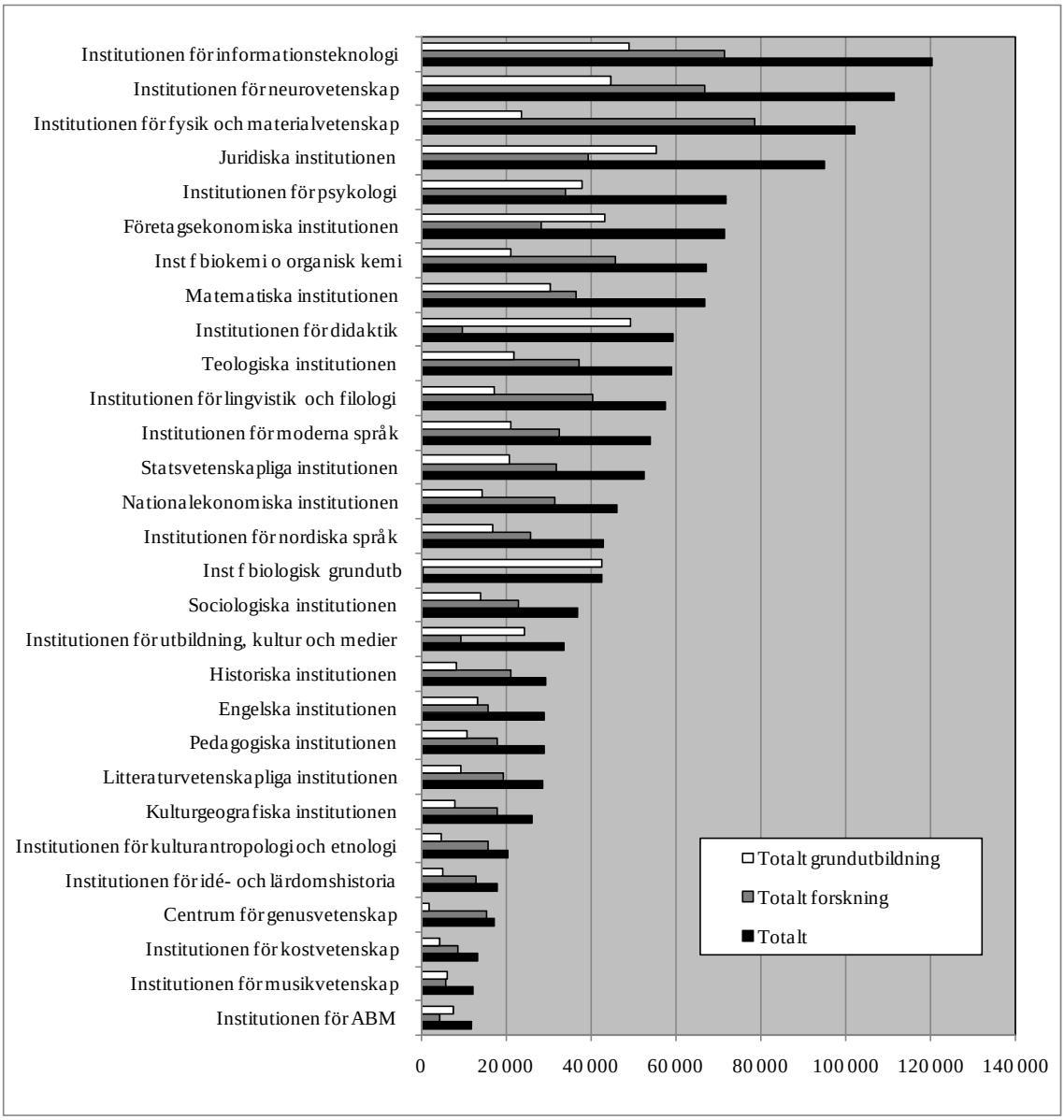

Figur 15. Externfinansierad och fakultetsfinansierad forskning, per institution, 2008. Sorterade efter totala intäkter.

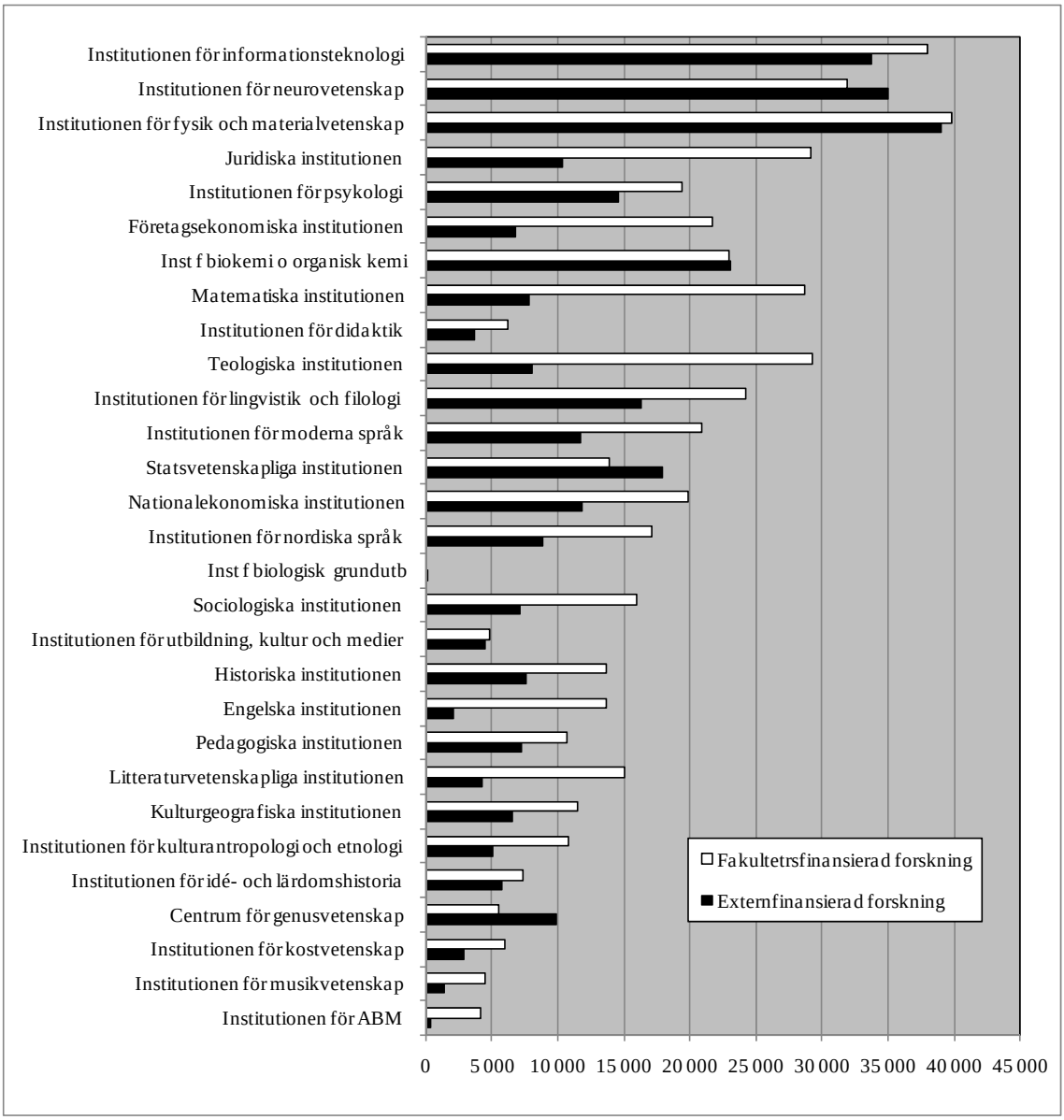

Appendix 2. Förslag från Utredningen om en ny lärarutbildning till examensrättsprövningskriterier

Utbildningens förutsättningar

Lärarkompetens:

- att antalet tillsvidareanställda och övriga lärare står i proportion till utbildningens beräknade omfattning,
- att lärarna har vetenskaplig, pedagogisk och annan nödvändig kompetens för undervisning och handledning inom utbildningen,
- att lärarna kommer att ges reella möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning.

Utbildningsmiljö:

- att utbildningen kommer att ges i en forskande och internationell miljö,
- att utbildningen kommer att ge förutsättningar för ett kritiskt och kreativt förhållningssätt,
- att utbildningen kommer att erbjuda relevant och kvalitetssäkrad verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

Infrastruktur:

- att de studerande kommer att ha god tillgång till litteratur, informationstekniska resurser och annan nödvändig utrustning.

Utbildningens utformning

Styrdokument:

- att kursplanerna innehåller lärandemål (förväntade studieresultat) som utarbetats i enlighet med examensordningen.

Undervisning, kurslitteratur och examination:

- att undervisning, kurslitteratur och examination säkrar forskningsanknytning och progression.

Utbildningens resultat

Säkring av examensmålen:

- att krav finns klart dokumenterade, exempelvis i form av betygskriterier eller liknande, och framgår av instruktioner för tentamina, examensarbeten och annan examination,
- att lärosätet kan visa att utbildningen kommer att ge de studerande goda förutsättningar att nå examensmålen.[57]

[57] Statens offentliga utredningar, *En hållbar lärarutbildning. Betänkande av Utredningen om en ny lärarutbildning (HUT)*, SOU 2008:109, Utbildningsdepartementet, Stockholm 2008, pp. 379–380.